

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Iesu S. Theol. Professoris
Theologia Tripartita Sive Resolutiones Polemicæ,
Speculativæ, Practicæ, Controversiarum, & Quæstionum,
etiam recentissimarum, quæ in Schola, & ...**

Missionarijs, & alijs animarum Curatoribus, & Theol. studiosis solerter
accommodatæ ...

Complectens copiosè Resolutiones Theologicas, etiam modernas, ad
praxim accommodatas

Archdekin, Richard

Antverpiæ, 1682

Tractatus Sextus Resolutiones Singulares Ad Hæresim Et Partes
Hæreticorum, ac Curatores Animarum ubique Pertinentes.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40873

TRACTATUS SEXTUS
RESOLUTIONES
SINGULARES
AD HÆRESIM
ET PARTES HÆRETICORUM
AC CURATORES ANIMARUM

Vbique Pertinentes.

QUÆSTIO PRIMA

De homine in Fide dubio.

N pro Hæretico habendus sit, qui deprehenditur in aliquo puncto fidei dubitare?

Resp. cum distinctione. Si dubium illud conjunctum sit cum animi pertinacia, per quam re debite examinata, vult adhuc scienter in suo dubio permanere, & illum fidei articulum v.g. Purgatorium, tantum pro dubio habere, judicare debet Confessarius illum verè hæreticum esse, neque potest durante eo statu illi absolutionem impertiri: idque colligitur ex jure, *cap. 1. de hæreticis*. Si autem talis dubitatio procedat tantum ex scrupulo conscientie, orto ex cogitationibus

tionibus indeliberatis, quibus dubitans non consentit, sed paratus est instructionem admittere, & Ecclesiae iudicio se conformare, talis censeretur non debet haereticus, & a peccatis suis absolvi potest. Signum autem moraliter certum est dubitationem non esse haeticam, si ipse ex tali dubio, & conflictu magnam animi molestiam & displicentiam percipiat, & colligitur ex cap. & pensandum est. d. 6. & ex Reginaldo part. 2. q. 2.

Excusandus tamen ab haeresi non esset Catholicus non rudis, qui ob auctoritatem haereticum Prædicantis, aut sui parentis, de aliquo puncto fidei dubitare pergeret, nullum requirens, aut admittens suæ dubitationis remedium. Quia motiuium illud non potest præbere fundamentum in dubio liberè persistendi tali homini non ignorantem communem Ecclesiae auctoritatem & consensum oppositum. Quaedam huc pertinentia vide supra part. 1. art. 4.

QUESTIO II. De relapsis in haeresim.

AN Missionarij ex potestate ordinaria possint absolvere relapsos in haeresim?

R Esp. ex ordinaria non posse, maximè si haeresim antea judicialiter abjuraverint: remittendi ergo sunt illi ad suos Episcopos, aut alios, qui ad hoc peculiarem potestatem à Sede Apostolica acceperunt.

QUESTIO III. Professio fidei externa.

AN teneantur aliquando Catholici fidem suam exterius profiteri?

R Espondeo, Jure divino & naturali dari præceptum fidem aliquando exterius profiteri: di:

§40 Pars 1. tit. 6. Resolutiones practicae ad Eccl.
di: Primò, quando aliàs magnus honor Deo
subtraheretur, vel magna injuria illi inferretur,
v. g. si hæreticus conculcasset imagines, & spes
esset id impediendi, si Catholicus declararet illam
injuriam suo animo, & fidei adversari. Secun-
dò, teneretur fidem suam profiteri, quando inde-
penderet magna utilitas proximi, v. g. multo-
rum conversio; vel ex silentio perversio alio-
rum, aut grave scandalum: nisi contingeret in
particulari casu periculum gravioris mali ab ex-
terna fidei Confessione excusare. Patet hoc præ-
ceptum ex verbis Ap. ad Rom. 10. *Corde creditur ad
justitiam, ore autem Confessio fit ad salutem.* Ut enim
aliquis sit in Ecclesia Christi, quæ est visibilis,
necesse est ut aliquando per externam, & visi-
bilem Professionem se illius Ecclesiæ membrum
agnoscat.

Ab sit igitur à Catholico pectore pestifera illa
Politicoꝝ persuasio, quæ existimant sufficere
suam fidem soli Deo cognitam esse: de cætero
liberum manere servire tempori, velificari for-
tunæ, in externa religionis specie Principum pla-
citis obsecundare.

At non advertunt illi Deo notam esse non
tantum internam fidem, sed etiam hanc exter-
nam perfidiam, quæ se veræ Ecclesiæ membrum
profiteri recusant. Hoc perfidiæ genus si lex
Christiana permisisset, insurgentibus persecu-
tionum procellis, nulli olim in Ecclesia Christi
fidei athletæ, nulli Confessores, nulli Martyres
extitissent, qui tamen non dubitarunt sibi ad
salutem necessarium, potius bonorum jacturam,
& carceres, & tormenta & mortem ipsam susti-
nere, quam in simulata illa fidei professione se
Principum placitis accommodare. Quisquis hoc
tempore novam illam simulandi normam secta-
tur,

Pars 3. tract. 6. Resolutiones practica ad &c. 541
tur, novum quoque cælum quærat neces-
se est.

QUÆSTIO IV. *Interrogati de fide silentium.*

AN interrogatus de sua fide in odium reli-
gionis, autoritate sive privatâ, sive pu-
blicâ, possit aliquando silere, aut tergiversa-
ri, dicendo se non velle, aut non teneri ad ta-
lia respondere?

Resp. de publica negative, juxta illud Chri-
sti Lucae Cap. 19. *Qui me erubuerit, & meos*
sermones: hunc Filius hominis erubescet &c. Nec re-
fert quod Tyrannus aut judex non habeat jus
eum de sua fide interrogandi: quia obligatio
respondendi in tali casu non fundatur in pote-
state judicis, sed in jure, quod Deus habet,
ne fides vel divinus honor detrimentum patia-
tur, aut proximi scandalifentur &c. Neque
excusat gravis metus, tum ob prædicta, tum
quia inutile plerumque est eo casu declinare re-
sponsum: coguntur enim interrogati palam e-
dicere quid sentiant, & tergiversatio facilè pa-
rit scandalum, & fidei contemptum. Quia
tamen quando interrogatio fit ab homine pri-
vato, taciturnitas aut elusio responsionis (di-
cendo v. g. quid tua refert) est quidam interro-
gantis contemptus, ideo censent plures inter-
rogatum tacere posse, vel interrogantem elu-
dere, si tamen nullum inde sequatur detrimen-
tum honoris divini, vel scandalum proximi.

QUÆS.

QUÆSTIO V. *Restrictio, æquivocatio
in fide.*

AN Catholicus de fide interrogatus possit uti restrictione saltem non purè mentali, quæ oritur ex circumstantiis extrinsecis, aut verbis æquivocis, aut amphibologicis, per quæ præfentes fidei negationem intelligant, etsi loquentialiud significant?

R Esp. negativè. Quia ex tali responsio eadem mala sequuntur in animis audientium, idemque fidei contemptus, qui sequeretur ex simplici fidei negatione: ergò ejusmodi responsa in materia fidei debent esse graviter prohibita, propter damna gravissima inde consequentia. Hinc graviter peccaret, qui interrogatus autoritate sive publicâ, sive privatâ, diceret se esse Puritanum, etsi per hoc in animo intelligeret, se esse amatorem puritatis. Item, qui negaret se esse Papistam, intelligendo, se non esse de familia Papæ: Aut negaret se esse Catholicum Romanum, intelligendo, natum Romæ: aut qui diceret Sanctos non esse conlendos, scil. cultu divino: aut se damnare cultum imaginem, etsi per hoc, imagines dæmonum, solâ mente subaudiret.

QUÆSTIO VI. *Interrogatus de Sacerdotio.*

AN Presbyter, ut evadat periculum, possit salvâ fide negare se esse Sacerdotem aut Religiosum?

R Esp. affirmativè: quia per hoc nullo modo negat se esse Catholicum: potest enim esse

Pars 3. tract. 6. Resolutiones practicae ad Sc. 543
esse Catholicus absque ordine sacerdotali, aut
statu religioso.

QUÆSTIO VII. *Vsus carniū inter*
hæreticos.

An licitum sit Catholico, imminente gravi
periculo, vesci carnis inter hæreticos
tempore ab Ecclesia prohibito, ne ab iis pro
Catholico habeatur.

Resp. affirmativè, si incommodum aliàs in-
currendum sit notabile, non sola irrisio,
aut levis contemptus. Quia præceptum Eccle-
siae non solet obligare quando ejus observatio-
cum gravi incommodo conjuncta est. Neque
potest illa comestio prudenter haberi pro nega-
tione fidei. Satis enim constat Catholicos mul-
tis de causis uti cibis aliàs prohibitis, v. g. ra-
tione valetudinis, aut dispensationis.

Sed quid si hæreticus expressis verbis invitet
Catholicum ad esum carniū tempore prohibi-
to, ut hoc signo probet an verè sit Catholicus,
vel carnes illi apponat expressè in contemptum
præcepti Ecclesiastici?

Resp. illicitum esse tali casu vesci carnis,
etsi grave incommodum instaret: nisi Catho-
licus expressè potestetur, se cibis illis uti salvâ
suâ fide, ob valetudinem, aut alias legitimas
causas sibi cognitâs. Quia aliàs in illis circum-
stantiis comestio cibi interdicti determinatur
ad significandum defectionem à fide, & obe-
dientiâ Ecclesiae; quæ defectio ex nullo fine
aut ratione potest honestari. Utramque respon-
sionem confirmat resolutio Apostoli in casu
non dissimili, 1. ad Cor. 10. ubi interrogatus an
liceret

544 Pars 2. tract. 6. Resolutiones practicae ad &c.
liceret idolothyta, id est, cibos idolis oblatos
manducare; sic ait, Si quis vocat vos infide-
lium & vultis ire, omne quod vobis apponi-
tur manducate, nihil interrogantes propter
conscientiam: si quis autem dixerit, hoc im-
molatum est idolis, nolite manducare, prop-
ter illum qui indicavit, & propter conscien-
tiam.

QUÆSTIO VIII. *Templa, Conciones,
Preces Hæreticorum.*

AN licitum sit Catholicis in Anglia, aut Hi-
bernia, ullo prætextu templa Hæreticorum
adire, & eorum concionibus, psalmodiis, aut
precibus interesse?

Resp. negativè. Sic enim post diurnam
disceptationem censuerunt in præcipuis
Europæ Universitatibus viri doctissimi. Idque
demum expressè declaravit Pius V. in Bulla ca-
de re missa ad Catholicos Angliæ, 10. Kal-
Octobris an. 1606. ubi sic loquitur: *Cogimus
monere vos atque ebestari, ut nullo pacto ad hæretico-
rum templa accedatis, aut eorum Conciones audiantis,
aut cum illis in ritibus communicetis. Non enim licet
vobis hac facere sine detrimento Dei cultus, & vestre
salutis &c.* Fundamentum hujus declarationis
est, quod per Regum edicta, & communem
populi acceptionem, talis frequentatio caperit
in illis partibus haberi pro signo defectionis ab
Ecclesia Romana, & obedientiæ Regi in sacris
exhibitæ, tanquam supremo capiti Ecclesiæ
Anglicanæ, aded ut ipsi hæretici non dubita-
rent tales, tanquam Ecclesiæ Romanæ deser-
tores, suæ Sectæ annumerare. Pro negotiis
tamen

Part 3. tract. 6. Resolutiones practica ad C. 545
tamen purè politicis licitum est Catholicis unà
cum hæreticis ad templa convenire, v. g. ut de
rebus regni, aut civitatis consultatio habeatur.

In Hollandia tamen aut Germania, per se illicitum non est Catholicis hæreticorum concionibus aliquando iusta de causa interesse v. g. ut eorum doctrina melius refutetur. Quia talis frequentatio in Hollandia non est recepta pro externa hæresis professione, uti in Anglia factum est. Dixi, *per se*, quia rudibus, & in fide infirmioribus, etiam in Hollandia illicitum est hæreticorum conciones audire, quando timetur inde morale periculum perversionis.

QUÆSTIO IX. *Officia in templis hæreticorum.*

An liceat Catholico in templo hæreticorum agere ædituum, aut organistam, aut pulsare campanas, quibus illi ad templum convocantur?

Respondeo negativè: quia exercendo illas functiones directè cooperatur ritibus hæreticorum, quod est per se malum, adeoque nullâ spe lucrî potest reddi licitum aut honestum. Et ita resolvit *Lessius opuse. posthumo v. hæretic. casu 11*. Quòd si quis pulset organa aut campanas in templo hæreticorum eo tantùm tempore, quo ibi congregantur cives aut mercatores, ut tractent de commerciis aut negotiis civilibus, uti sæpè in Hollandia, & alibi contingit, non censetur per hoc cooperari ad promovendum ritus, sed civiles tantùm functiones hæreticorum, quod per se illicitum non est.

QUÆS-

QUÆSTIO X. Bona ab Hæreticis possessa.

AN Catholici possint emere bona aliorum Catholicorum injusto Bello ab Hæreticis occupata?

Respondeo, Id fieri posse variis modis. Primo, universim quando censeri potest illa esse dominorum voluntas. 2. Quando ad bonum Commune id Ecclesia, aut Pontifex decernit: Et hoc conforme est Resolutioni Sacrae Congregationis Inquisit: quæ ad quintum casum Francisci Longobardi Ordinis Minimorum missionarii Tuneti in Africa, Respondit, Bona Christianorum à piratis capta posse fideles absque noxa mortali, & onere restitutionis, emptione, donatione, venditione, aut alio quocumque legitimo titulo sibi accipere, ac in proprios usus convertere, non obstante quod sint in bello injusto capta. Quæ Resolutio approbata fuit ab Urbano VIII. anno 1630. 27. Julii, ut exstat apud Peyrinum, & apud Verrius Tract. 4. Art. 13. Merito tamen aliqui in Congregatione addebant, requiri animam restituendi sic empta, recepto pretio dato, si rerum emptarum Dominus compareat. Quando Principes sæculares Catholici & Hæretici per pacta aut concordata pacis statuerunt, ut Hæretici possint illa bona habere, & de his disponere. Et in Praxi constat sic fieri in Germania, & Hollandiâ, & quandoque in Anglia, nullo Theologo rerum perito ipsis scrupulum movente. Censeri autem possunt illi sic emendo subire onus restituendi, si fieret illa renum revolutio in qua ipse venditor Hæreticus restituere cogeretur. Et sanè plures ob causas multo

Pars 3. tract. 6. R. solutiones practica ad C. 547
multò conducibilius videtur, bona illa tali
emptione in manus Catholicorum devolui, qui
tantò potentius possunt negotium Fidei prote-
gere ac propagare, quàm si ea penes Hæreti-
cos perpetuò permanerent. Et huic Resolutio-
ni mecum subscripserunt præstantes in Belgio
Theologi *P. Iacobus van Caloen* studiorum altio-
rum Præfectus, & *P. Ioannes Pollenter* S. Theol.
Professor Lovanii, & plures alii.

Quod si nec censeatur adesse Dominorum vo-
luntas, nec Reipublicæ, aut Principum legi-
timus consensus, qualem supra casus requirit,
haud dubiè improbanda esset praxis illorum qui
nullà habitâ propriorum Dominorum ratione,
illos in talium bonorum emptione prævenire,
aut excludere conarentur: quales alibi reperiri
aliquos post recentem Cromvelli invasionem,
adeoque non excusandos, meritò censet *F. Bo-
naventura Keon* S. Theol. Lector Jubilatus, &
F. Antonius Rothus S. Theol. Prof. & Præsentat-
us, viri doctissimi, natione Hiberni, & in il-
lis partibus rerum periti.

QUÆSTIO XI. *Beneficium à Patrono
hæretico.*

AN Catholicus validè, & licitè accipiat Be-
neficium Ecclesiasticum à Patrono hære-
tico.

Respondeo affirmativè cum *Lessio supra cas. 6.*
& *Sanch. de Matrim. l. 3. disp. 22. n. 31.* si
nempe sit hæreticus toleratus, non verò pu-
blicè denunciatus. Quia censent illi hæreticum
toleratum non perdere jus patronatus post Ex-
travagan. *Ad evitanda scandala*, per quam Ec-
clesiã

348 Pars 3. tract. 6. Resolutiones practica ad Ec-
clesia permittit Catholicis cum tali hæretico
communicationem propter bonum commune,
& ne alias ex tali collatione, si esset invalida,
plurima dubia, & turbationes orirentur, in
Catholicorum potiùs quàm hæreticorum detri-
mentum. Debet tamen peti approbatio legi-
timi Ordinarii, hæc enim requiritur, etsi pa-
tronus conferens Beneficium esset Catholicus.

Sed quæres porrò. Utrùm licitum sit Catho-
lico dare pretium patrono hæretico, qui aliàs
beneficium alteri hæretico collaturus est.

Respondeo affirmativè. Si pretium illud non
detur titulo emptionis beneficii Ecclesiastici, il-
la enim esset Simonia, sed tantùm ex intentione
sic redimendi sive impediendi vexationem Ec-
clesiæ, quam injustè patitur per hoc quod be-
neficium hæretico aut alteri indigno conferatur,
etsi per hoc indirectè procuret ut beneficium ad
se deveniat. Ita etiam resolvit. *Verjuys tr. 4. ar. 12.*
citans Sotum, Pontium, Castrop. Vericelli &c.

Libri Hæreticorum.

QUÆSTIO XII. *Quomodo prohibiti.*

AN, & quomodò hæreticorum Libri Catho-
licis prohibeantur?
Resp. Graviter prohiberi, tam in Bulla Cœ-
næ, quàm in Indice librorum prohibito-
rum edito à Pio IV. qui habetur in fine Triden-
tini.

Vi Bullæ Cœnæ incurrunt excommunicatio-
nem Pontifici reservatam, quicumque libros
hæreticorum hæresim continentes, vel de re-
ligione tractantes, sine autoritate Sedis Apo-
stolicæ,

stolicae, scienter legunt, retinent, imprimunt, aut quomodocumque defendunt. Sic enim sonant verba Bullae, quae quatuor actiones expressè prohibet, lectionem, retentionem, impressionem, & defensionem.

Nomine, libri haeretici, in ordine ad hanc censuram, non comprehenditur brevis epistola, aut concio haeretici, ut docet hic *Lugo disp. 21. num. 33.* prohibentur tamen illa per Bullam Pii IV.

Neque illa censuram continetur liber authoris Catholici, quamvis haereses aliquas contineat. Neque liber Catholicus, cui haeticus notas apposuit, modò notae illae sint libro minores, sic ut totum opus moraliter dici possit liber authoris Catholici potius quam haeretici: ita *Suar. & Lugo supra n. 47.* Tales tamen libri prohibentur per Bullam Indicis Pii IV. quamvis non sub pena excommunicationis Pontifici reservatae.

Peccat *retentione*, qui etiam apud alium librum haeticum deponit, vel qui ab alio depositum apud se servat: tenetur autem talem librum in Episcopi manus consignare.

Peccant *defensione*, qui dogmata talis libri positivè laudant, aut librum ipsum divulgant, aut impediunt ne ab aliis ad Episcopum deferatur.

Excusat *legentem* à morali, & consequenter à censura, parvitas materiae. Talis est juxta *Casropalaum* lectio decem linearum, juxta *Sanchez* lectio unius paginae ex libro in folio majori, *Lugo* ad mediam circiter paginam restringit.

Si quis autem sciens, & volens audiat alium, librum haeticum sibi praegentem, peccat quidem ordinariè graviter ob periculum perversionis, & aliquando ob scandalum aliorum,
nom

330 Pars 3. tract 6. Resolutiones practica ad Cr.
non tamen incurrit censuram, ac proinde potest talis à quovis Confessario absolvi. Ratio autem horum est, quod Bulla utatur terminis tantum prohibentibus *lectionem libri hæretici*, adeoque ubi non est *lectio*, & *liber*, & *author* proprie *hæreticus*, censura per Bullam lata non incurritur. Verba enim legis, quæ pœnam important, in proprio, & rigido sensu sunt interpretanda.

Idem dicendum est, quando Confessarius aut Parochus deprehendit aliquem retinuisse quidem, aut legisse malâ conscientiam librum hæreticum, ignorasse tamen excommunicationem illi rei annexam fuisse, talem enim poterit Confessarius quilibet absolvere, & monere de censura, & de libro quam primum in manus Episcopi tradendo. Si autem sint libri hæreticorum, qui tantum tractant v. g. historiam, aut medicinam, sed aliquas tamen hæreses hinc inde admixtas habent, curandum est ut hæreses oblitterentur, vel legendi facultas ab Ordinario obtineatur.

QUÆSTIO XIII. *Particularia de libris hæreticis, & prohibitis.*

§. 1.

Quæritur ulterius primò. An qui se sentit in fide firmum, & à periculo lapsus securum, qualis est aliquis Prælati aut Episcopi, teneatur ille à libri hæretici lectione abstinere?

Respondeo affirmativè, si legendi facultatem non obtinuit, ita Card. Lugo *de fide disp. 21. sect. 2. §. 2.* Quia etsi quis in præsentia
statu

statu eam firmitatem sentiat; fieri tamen potest ut pedetentim liberiori lectione ab ea firmitate recedat. Quis enim sapientior, & in divina lege instructior fuit Salomone, & tamen commercio cum uxoribus, & ritibus gentilium ad idola defecit. Hæreticorum libri sub eleganti stylo, tanquam in calice aureo, errorum venena propinant, & ubi leviora quedam fidei suæ dogmata sub verosimili quadam specie proposuerunt, lectoris animum ita paulatim expugnant, ut incipiat etiam circa graviora fidei fundamenta yacillare, uti in firmitioribus Ecclesiæ columnis aliquando experientia comprobavit. Et quanquam in persona quadam particulari contingeret huiusmodi lectionem parum aut nihil esse periculosam, si tamen omnibus, qui de se idem persuaderent, lectio illa permissa foret, facile sequeretur grave fidei detrimentum; ac proinde prudenter hæc lex omnibus absque personarum exceptione ab Ecclesia præscribitur. Adde, lectionem hanc interdici, non ob solum periculum damni lectoribus secuturi, sed etiam in pœnam auctoris libri hæretici, qui non leviter sentire sollet alios à sui operis lectione arceri.

Quæritur secundò. An famulo Catholico licitum sit Domino id imperanti librum hæreticum prælegere?

Respondeo cum distinctione. Si id jubeatur expressè in contemptum fidei, nullo modo potest famulus parere. Si autem imperetur ad alium finem indifferentem v. g. quia Domino id commodum, aut jucundum est, & famulus ad

552 Pars 3. tract. 6. Resolutiones practicae ad Cc.
ad legendum gravi metu adigatur, per lectio-
nem illam non incurret lethale peccatum. Ra-
tio est, quia imptimis non peccabit contra
praeceptum divinum, cum lectio illa, abstra-
hendo à praecepto humano, per se non sit pro-
hibita, neque ut suppono ipsi famulo periculo-
sa: à praecepto autem Ecclesiae propter gravem
incommodum metum excusabitur. Idem sentit
Sanchez tom. 1. lib. 2. cap. 10. n. 49. & Lugo de
fide disp. 21. sect. 2. §. 3. n. 79.

§. 3.

Quæritur tertio. Si liber hæretici comple-
ctatur plures partes, aut volumina, an
qui unum legit in quo de hæresi aut religione
non tractatur, incurret excommunicationem
contra legentem libros hæreticorum?

Respondeo negativè. Quia pars illa per se
unus liber esse videtur, qui cum hæresim non
contineat, non videtur præbere materiam huic
excommunicationi. Idque confirmat Lugo disp.
21. de fide sect. 2. §. 1. n. 56. ubi ait negari non
posse aliquando eundem authorem idem argu-
mentum pluribus Tomis ita prosequi, ut sint
tomi & libri inter se diversi, sic ut prohibito
uno alii non prohibeantur. Et hoc, inquit,
videmus in usu sacrae Congregationis Indicis,
quæ aliquando solum unum Tomum alicujus
authoris interdicit, non verò cæteros ejusdem,
licet sint de eodem argumento conscripti. Con-
sentit Sanch. in prac. tom. 1. lib. 2. cap. 10.

§. 4.

§. 4.

Quæritur quartò. An licitum sit filio Catholico typographi hæretici, qui libros hæreticos imprimit, in officina domestica typos ordinare, torcularia premere, aut chartas apponere?

Respondeo cum Layman lib. 2. tract. 3. c. 13. n. 5. hæc ei non licere, nisi gravis omnino causa excuset. Quia istæ actiones verè comprehenduntur sub nomine *impressionis* libri hæretici, quæ sub pæna excommunicationis interdicta est. Si tamen ejusmodi filius ad fidem conversus, non possit sine gravissimo incommodo patrem deserere, poterit ad breve tempus istas actiones exercere. Siquidem hæreticum scriptum typis ordinare, sicut & illud transcribere, per se malum non est, si malus finis non intendatur; neque lex Ecclesiastica id prohibens censetur in tam gravi necessitate obligare.

§. 5.

Quæritur quintò. An liceat Catholico compingere libros hæreticorum?

Respondet Lessius, ea de re consultus, *in posth. verbo, hæret. libri. casu 8.* spectando jus naturæ, inquit, non damnarem juvenem illum librorum hæreticorum compactorem, præsertim si aliâ ratione victum quærere non potest: inter alios enim libros per accidens etiam compingere libros hæreticorum per se malum non est, & abstinendo non impedit eorum lectionem, quia non deerunt alii qui compingant, & non compacti adhuc legi poterunt.

Tom. II.

A a

Bulla

Bulla tamen Cænæ excommunicat etiam habentes tales libros, & ex hac parte possit aliquando esse illicitum, nam consuetudo contraria non videtur adhuc legitimè præscripta, ita Lessius.

§. 6.

Quæritur sextò. Utrum in Belgii Provinciis confæderatis, licitum sit apud se habere libros hæreticos?

Respondet Lessius *supra casu 14.* se vix dubitare quin olim Bulla Cænæ id prohibens fuerit in istis Provinciis recepta, sicut in reliquo Belgio, saltem quoad illum articulum de hæreticis, & libris hæreticorum: & quamvis ibidem secuta sit religionis mutatio, tamen apud Catholicorum cætum Bullæ admissionem non desisse.

Quod si opponas, Catholicos forte cæpisse uti moribus contrariis, & jam elapsos esse 40. annos necessarios ut contra legem canonicam legitimè compleatur præscriptio, uti communiter Doctores tradunt, & colligitur ex Cap. *Fiant*, de consuetud. Respondeo, non satis constare consuetudinem illam bonâ fide, & apud viros timoratos illic passim receptam, adeoque probandum non videri, ut tales libri à Catholicis sine facultate retineantur.

§. 7.

Quæritur septimò. An hæreticus ad fidem conversus, in partibus hæresi infectis possit vendere libros hæreticos, quos antea habuit? Item, an possit divendere libros hæreticos,

cos, quos hæreditate à parentibus accepit?

Ad primum dico, posse divendere illis qui facultatem habent legendi libros hæreticorum. Ut verò aliis divendat non facile permittendum, propter Ecclesiæ prohibitionem.

Si tamen inde grave damnum passurus esset, permittendum videtur ut vendantur bibliopolis hæreticis, qui talium librorum copiam habere solent. Quia per hoc causam Catholicam non reddet deteriolem, neque ex illo actu alicui præbebit periculum perversionis, cum in illis partibus facile superat talium librorum copia. Et confirmatur, ex eo quod in isto casu censei possit Ecclesia non velle talibus grave damnum creare, sed potius favorem impendere, ut facilius ad veram fidem alliciantur: ita Lessius *in posth. ver. hæreticus cas. 21.*

Ad secundum dico, cum eodem, in partibus hæreticorum videri tolerandum ut ejusmodi hæres bibliothecæ paternæ, damni vitandæ causâ, libros hæreticos commutet cum libris Catholicorum, illos tradendo bibliopolis etiam hæreticis: præsertim quando in particulari non existimat inde proventuram occasionem hæresis stabiliendæ. Ratio petitur tum ex iis quæ ad quæst. priorem dicta sunt: tum quia hæres per illam venditionem non censetur moraliter cooperari ad doctrinæ falsæ propagationem, sed tantum id peragere, quod per se malum non est, ut damnum evitet. Si tamen res patiat, expedit hujusmodi Catholicos hortari, ut potius zelo fidei libros hæreticos flammis absument, & ad fiduciam erigere in divina providentia, quæ in prosperis aliarum rerum successibus, damnum ex librorum jactura proventurum facile compensabit.

§. 8. Libelli Famosi.

Quæritur octavò. Quid dicendum de aliis libellis famosis, & non hæreticis?

Dico primò. Pro libellis famosis habendi sunt libri qui continent alicujus infamiam, nondum antea publicam, ut sic in aliorum publicam notitiam deveniat, etsi postea ex illis infamia non sequatur. Ita Sylvester verb. libellus, Molina, Filiucius, Finellus &c. Pro libello famoso etiam habetur signum aliquod publicum v. g. pictura qua alter infamatur, ut si quis depingat aut apponat cornua ad alterius fores, ut divulget aliquem habere conjugem adulteram, uti consentit Molina disp. 35. Julius Clavius &c.

Dico secundò. Conficiens libellum famosum jure communi excommunicandus est, & tenetur ad famæ restitutionem; Patet ex *Can. qui in alterius 5. quest. 11.* Ad restitutionem autem famæ ob injuriam illatam graviter obligatur; excommunicatio enim supponit grave delictum. Tulit quoque Alexander IV. in constitut. quæ incipit *Ex alto*, excommunicationem Papæ reservatam in eos qui libellos famosos conficiunt contra statum Ordinis Prædicatorum, vel Minorum; quod privilegium extenditur ad alios Ordines quibus eorum privilegia sunt communicata, uti testatur Sayrus, Saltonius, Graffius, Molina, Filiucius *hic tract. 15. c. 5. q. 11. n. 126.*

Dico tertio. Nulli licet imprimere, vel imprimi curare, quosvis libros de rebus sacris sine nomine Authoris, neque illos vendere, aut apud se retinere, nisi prius ab Ordinario probati fuerint, idque sub pæna anathematis, &c. Patet

Pars 2. tract. 6. Resolutiones practicae ad Sc. 557
Patet ex Concil. Trident. *sess. 4. Decreto de edit.*
librorum.

Sed quid de iis qui legunt eiusmodi libros sine Authoris nomine editos. Respondeo, Si constet scriptos esse ut aliorum famam graviter laedant, aut eos de rebus sacris tractare, eorum lectionem prohibitam esse sub peccato mortali, & iudicio Episcoporum severe puniendos esse, juxta Regulam X. Indicis librorum prohib. §. ult. in fine Concilii Tridentini.

Sub simili reatu & pena prohibetur lectio librorum qui continent Astrologiam judiciariam, sive sortilegia, veneficia, auguria, aurispicia, incantationes artis magicæ. Permittuntur verò indicia, & observationes naturales, quæ navigationis, sive medicæ artis juvandæ gratiâ conscribuntur: uti patet ex Indice supra citato Regulâ IX.

QUESTIO XIV. *Absolutio in negatione*
externa fidei,

§. I.

AN probabile sit, illum qui ex vi, metu, aut dolo, aliove modo inter infideles aut hereticos fidem exterius negavit, corde tamen illam retinuit, postea inter Catholicos absolui posse à quovis Confessario ordinario & approbato, etsi specialem facultatem non habeat absolvendi à reservatis.

Respondeo, spectatâ Doctorum autoritate, id probabile videri. Quia etiam si talis gravissimè peccet contra externam fidei professionem, censent tamen non esse hæreticum

A a 3 com

558 Pars 3. tract. 6. Resolutiones practica ad Ec.
comprehensum in Bulla Cœnæ, quia errorem
internum in intellectu non admittit: hæresis
autem externa, inquit, absque errore inter-
no, cum non sit formalis & completa, non
subjacet excommunicationi. Quamvis talis ab
Inquisitoribus in foro externo puniri possit,
quia præsumunt illum contra fidem disensum
internum habuisse. Ita docet Fagundez in præ-
cept. 2. l. 8. c. 8. num. 39. Toletus in Summa l. 4.
c. 4. n. 6. Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 4. sect.
2. n. 22. Sanchez in Summa tom. 1. l. 2. c. 7.
n. 8. in fine. Filliucius tom. 2. tract. 22. c. 6.
n. 164. Sylvius in 2. 2. quæst. 11. art. 3. concl.
2. qui sic ait: *Ex his sequitur quod qui propositiones
hæreticas offuderunt, qui Sanctorum imaginibus illu-
serunt, qui comederunt carnes tempore prohibito, qui
Mahometo cultum & reverentiam exhibuerunt, si ea
fecerint aut metu compulsi, aut spe lucri adducti, aut
irâ, vel aliâ quacumque passione commoti, nullum in
seuimo errorem, at pristinam fidem rectam tenentes,
neque hæretici sunt, neque excommunicatione in hære-
ticos latâ innodati.* Ita Sylvius, & alii qui sic
hanc quæstionem resolvunt, an per omnia re-
ctè, alii judicent.

§. 2.

Quid facere possit hæreticus occultus, qui
per Confessarium ab Episcopo, vel alio
potestate habente, absolutionem obtinere
non potuit, quando posuit omnia ex parte sua
requisita.

Respondet Diana part. 1. tract. 5. resol. 4. in
tali casu potest hæreticus occultus ratione
infamiae vel scandali, si timeantur, dum Sa-
cerdos est celebrare, si autem laicus Eucharis-
tiam

ftiam fumere, eliciendo prius actum contritionis, & si non existimat se contritionem perfectam habere, confiteatur, & à Confessario absoluat, ex doctrina probabili quam docet Reginaldus in Praxi tom. 1. l. 8. c. 7. n. 87. & alii quos citat Sancius in Selectis disp. 22. n. 174 quidquid alii cum ipso Sancio contradicant. Ita loquitur Diana, qui hanc sententiam in praxi probabilem iudicat.

QUÆSTIO XV. Bona Ecclesiæ.

Quid consulendum Catholico qui bona Ecclesiastica ab hæreticis coemit?

Respondeo cum Lessio in posthum. cas. 6. n. 14. Ubi nulla intervenit dispositio Ecclesiæ permittentis bona illa ab emptoribus legitime possideri, optimum in hoc negotio consilium est, ut legitime procedatur, convenire cum Pontifice, aut Generali Ordinis cui illa bona iure debentur, præstitâ satisfactione quæ rationi consona iudicabitur.

Sed *Quæstio* ulterior est, quomodo se gerere debeant hæredes, ad quos de facto bona Ecclesiastica ab hæreticis empta à majoribus devoluta fuerunt?

Respondeo, Si veris Dominis satisfactum non fuerit, illicitè ea possideri, nisi adsit dicta dispositio Ecclesiæ, aut animus ea bona cum fructibus restituendi suo tempore Ecclesiæ, aut personis quibus ea injustè erepta fuerunt. Quare ut legitime retineantur cum illis transigendum erit. Ut autem huic difficultati provideatur, solet Pontifex, cum huiusmodi hæredibus dispensandi, in partibus hæreticorum facultatem impertiri Episcopis, & quibusdam

A a 4 busdam

QUÆSTIO XVI. *Cibi ab Ecclesia prohibiti.*

§. 1.

AN Catholicus hæretico sibi amico, aut viro honorato ad se divertenti possit amicitia aut humanitatis causâ in die jejunii cibos prohibitos apponere?

Respondeo, Si facile sine incommodo possit Catholicus ejusmodi cibos omittere, teneri ad illam jejunii violationem non coöperari. Si verò nequeat illos cibos prætermittere sine magno detrimento, quia nimirum occasionem præbebit contra se gravi obmurmurationi, & gravibus querelis, tanquam contra hominem rusticum aut inurbanum; non videtur cum tanto incommodo ab ejusmodi ferculis apponendis obligari consideratâ personæ qualitate: & ita resolvit Lugo de Fide *disp. 14. sect. 5. n. 167.*

§. 2.

Quærit *ibidem* Lugo, An Catholicus, qui ob infirmam valetudinem vescitur carnibus in die jejunii, teneatur abesse à communi mensa, si adsit periculum ne famuli hæretici, aut alii domestici reliquiis carniarum cum jejunii violatione utantur?

Respondetur autem negativè, si hoc sit illi valdè incommodum, aut videat cum famæ suæ

sua gravi detrimento id potius avaritiae, quam observantiae attribuendum. Unde regulariter sufficit, si ostendat illum abusum sibi graviter displicere, aut aconomum moneat ut reliquias illas seorsim reponat, & in aliorum manus pervenire non permittat.

§. 3.

Quaeritur tertio: An leporarius, vel auceps Catholicus degens inter haereticos, possit in Quadragesima praedam captam haereticis dividere?

Respondeo cum Lessio in *Posth. v. haeret. conv. cas. 14.* id posse fieri, si absit aliorum scandalum. Quia opus illud per se non est prohibitum, & ad violationem praecipit Ecclesiastici valde remote cooperatur: nam quibusdam locis in quadragesima caro venalis exponitur pro his qui facultatem habent eam utendi, quod eminentium conscientiae relinquitur.

Permittunt etiam Authores, ut hospites adventantibus haereticis carnes apponant, si alias nollent illic diverfari cum gravi hospitis incommodo; ita Lessius *ibidem*.

Idem probabiliter fieri posse admittit Adamus Bugelaer *centur. 1. cas. 28.* quando opifex Catholicus famulos habet haereticos valde peritos, qui nolunt apud eum in quadragesima permanere nisi carnes apponantur, quos tamen absque gravi rei familiaris jactura dimittere nequit; dummodo non addit periculum scandali, aut gravioris incommodi. Quia hoc non est formaliter cooperari peccato, sed solum illud permittit: & pluribus locis ubi Catholici haereticis permixti vivunt, id usu receptum est.

Quæritur quartò: An & quando uxor Catholica hæretico nupta à jejuniò excusari possit?

Respondeo cum Fagundez in 4. prac. Eccles. cap. 9. n. 16. illam excusari quando conjux hæreticus illi permittit omnes ritus Catholicos observare, præter legem jejunii, quam non vult solui ob contemptum fidei, Ecclesie, aut Religionis, sed quia prætendit jejunia uxoris sibi & familiae suæ detrimento esse. Tali enim casu uxor à jejuniò excusata censetur, ut discordias cum viro, & domus perturbationem evitet. Et sanè grave onus esset imbecillo sexui, simul cibis abstinere, simul impotentis viri injurias & convitia devorare.

Sed quæres ulterius: An eadem ratione, ob uxoris hæreticæ rixas & molestias possit conjux Catholicus à jejuniò excusari?

Respondeo non excusari, saltem à paritate rationis. Conjugis enim est uxori & familiae suæ imperare, quia vir caput est mulieris, ut loquitur Apostolus, ac proinde permittendum non est ut vir succumbat, & mulier imperitando viri partes agat. Si tamen contingeret uxorem ab impotenti indole, & à longe dispari generis nobilitate adeo imperiosam esse, ut non possit maritus ejus importunitati obsistere sine gravi molestia, & magna familiae perturbatione, sunt qui omnino existimant hunc quod durante eorum statu, ad jejuniùm non obstringi.

Pars 3 tract. 6. Resolutiones practica ad C. 563
stringi, ex mente Ecclesiae, quæ non intendit
cum incommodo tam gravi suam legem ob-
ligare.

QUÆSTIO XVII. *Communicatio cum*
Hæreticis.

IN partibus hæreticorum (ut resoluit Valentia
de fide disp. 1. quest. 1. pun. 5.) non est illicita
communicatio cum notoriis hæreticis: quia ut
notat Navar. *Manual. cap. 27. num. 35.* multi-
tudo hæreticorum, & necessitas, in hujusmo-
di locis excusat. Sed frequenter dubitari po-
test quantum illa communicatio, salvo jure di-
vino aut humano, se extendat, quod paucis
resoluemus.

§. 1.

AN licitum sit Catholicis liberos suos cum
Dominis hæreticis collocare?

Respondeo cum Lugo *de fide disp. 14. sect. 5.*
n. 166. quamvis difficulter, posse tamen id ali-
quando permitti, si necessitas esset gravissima,
licet non extrema, & filius esset pubes, & ta-
lis, ut probabiliter speretur eum in fide perse-
veraturum, vel adhuc dureret tanta filii cum pa-
rentibus communicatio, ut nondum censeatur
paterna curâ aut consilio destitui. Verum abs-
que hac cura ac cautela, filium impuberem hæ-
retico Domino tradere, quid aliud esset quam
agnum lupo committere?

§. 2.

AN licitum sit parentibus Catholicis infantes nutritibus hæreticis tradere, quos aliquando ad templa hæreticorum secum perducturæ videntur?

Respondeo, id illicitum non esse, modò ante rationis usum ad domum paternam reducantur: quia ante illam ætatem non prohibentur; etiam in Anglia, adire templa hæreticorum, cum non sit communicatio in ritibus sacrilegis, quæ tantum exerceri potest per actionem humanam, cujus pueri ante usum rationis non sunt capaces: ac proinde traditio illa non est illicita, dummodò aliud inde incommodum non timeatur; uti censet etiam Lugo *de fide* d. 14. sect. 5. §. 5.

§. 3.

AN in diebus festis liceat Catholico uti operæ hæreticorum, quos equidem novit alibi laboraturos?

Respondeo negativè. Quia etiam hæretici obligantur præceptis Ecclesiæ non minus quam Catholici, atqui non licet sine gravi incommodo ab altero postulare quod ipse sine peccato præstare non potest, uti hic hæreticis contingit. Neque refert quod hæreticus ille sua sponte in die festo sit alibi operaturus, quia id facturus non est sine peccato, ad quod ego ex parte mea non possum illum inducere.

Illicitum tamen non est, opus aliquod præbere sive hæretico, sive Catholico liberè faciendum, quamvis existimeretur etiam die festo
vel

Pars 3. tract. 6. Resolutiones practicae ad Ec. 565
vel Dominico in illo opere occupandus ; modo
ad festi violationem nullo modo inducatur, &
alias eo die fuerit aliquid operaturus. Quia qui
sic opus prabet, merè passivè se habet ad illam
festi violationem : modò non fuerit operantis
Dominus aut superior, cujus est procurare ut à
subdito festa observentur : ita Lessius in posth.
ver. haret. cas. 6.

QUÆSTIO XVIII. *Fidelitas in pactis
cum hæreticis.*

AN doceant Catholici, pacta merè politica
à Pontifice Romano posse irritari : aut da-
tam hæreticis fidem non esse servandam ?

Respondeo, Doctores Catholicos ab illa doc-
trina prorsus abhorrere, quam quidam hæretici
per summam calumniam ipsis affingere conan-
tur. Homines scilicet perfidi omnes de perfidia
suspectos habent, ut Sedem Romanam, quam
nequeunt veris argumentis impetere, fabricatis
in suo cerebro calumnijs apud imperitum popu-
lum in odium & invidiam vocent. Ex adverso
communem Ecclesiæ Romanæ doctrinam in
hoc puncto apertè depromit Molanus *de fide Ec.*
cap. 14. Ubi disertè pronunciat Romani Ponti-
ficis auctoritatem nullam esse ad destructionem
sed ad ædificationem, quia autem absque mag-
na destructione non posset dispensare ut fides
publica à Concilio, aut Principe violetur, ideo
dispensationis ejus auctoritas & potestas eo se
non extendit ; neque ullum hactenus extitit hu-
jus rei exemplum. Eundem Ecclesiæ sensum
tradit Tannerus *de fide disp. 1. quest. 9. dub. 4.*

Quam verò sanctè inviolatèque promissa,
etiam hæreticis, in Ecclesia Romana servantur,
pro-

566 Pars 3. tract. 6. Resolutiones practica ad &c.
probat locupletissimum exemplum duorum Imperatorum erga ipsum Lutherum hæresiarcham, qui litteris salvi conductus à Maximiliano Imperatore communitus, Augustæ coram Cajetano Cardinale illæsus comparuit, & recessit; quamvis ipse de non disseminanda hæresi datam fidem violaverit: iterumque Wormatiæ, ob præstitum à Carolo Cæsare promissum, quamvis pænæ reus, ab omni noxa immunis permansit.

QUÆSTIO XIX. *Disputatio cum hæreticis,
& ejus norma.*

Quo modo, & quibus licitum est cum hæreticis disputare?

Respondeo cum Tannero *de fide disp. 2. q. 9. dub. 5.* opus esse cautelâ & discretionem ut cum hæreticis licitè & fructuosè disputatio instituat, tam ex parte disputantis, quam audientium, & modi quo disputatur.

Nam quoad personam Disputantis, *Cap. Quicumque. §. Inhibemus, de heret. in 6.* Laicis sub excommunicatione ferendæ, non latæ, sententiæ, prohibetur de fide disputare: quod intelligendum est non materialiter, sed formaliter, & ex professo de fide disputationem instituere, juxta Cajetanum *hic art. 7.* Quin imo Valencia *de fide disp. 1. q. 1. pmo. 4.* legem illam non immeritò existimat per contrariam consuetudinem, præsertim in Germania, aliisque similibus locis, abrogatam esse. Et sanè si vir doctus, etiam laicus ubi magna apparet utilitas, cum hæretico congregiatur, ab omnibus judicatur à legis transgressione immunis.

At si quis rudis & imperitus cum hæretico formaliter

malem disputationem institueret, graviter peccaret, si per hoc causam fidei periculo exponeret, aut occasionem præberet, ne ipse aut alij in fide vacillarent. Quamvis negari non possit ex peculiari Dei instinctu quandoque viros sanctos, potius quam doctos, non tam humanæ sapientiae verbis, quam virtute spiritus, magno fructu cum hæreticis dimicasse, uti notat S. Athanasius, & S. Hieronymus in vita S. Antonij.

Ex parte verò Audientium, cavendum est ne temerè coram simplicibus & indoctis de articulis fidei argumentis in utramq; partem vibratis disputetur. Quia simplicium fides eo solet esse firmitior, quo minus aliquid ei quod credunt oppositum audierunt, ac facilius plerumque argumenta veritati contraria, quam eorum solutiones percipiant; nisi quis singulari polleat facultate, ea ad eorum captum clarè dissoluendi, quod in multis non contingit. Excipe tamen rudiores illos, qui ab hæreticis ad defectionem sollicitantur, coram his enim quandoque necessarium est de fide disputare, ut argumenta quibus labefactari possint dissolvantur.

In modo disputandi cum hæreticis peccatur, quando modestiæ limites exceduntur, utendo convitijs, & verbis mordacibus, quibus dum adversarij se læsos sentiunt, ut canes rabidi in clamores affurgunt, & contra fidem nostram magis irritantur. Hinc magna opus est moderatione, ut appareat nos non victoriæ, sed veritatis cupiditate in certamen descendere. Qui verò eruditionis laudem, aut plausum populi disputando, aut scribendo sectantur, vix ullum operæ suæ fructum referre solent: *Quia dilexerunt gloriam hominum, magis quam gloriam Dei.* Ioan. 12.

Pertinaces autem hæretici, non numero, sed pondere argumentorum premi debent, illos adstringendo ad brevem syllogismi formam, ne aliàs more suo extra chorum saltent, & ad pererga digrediantur, qui instar callidæ feræ prius disputantem fatigant, quam se retibus includant. In hanc rem syllogismos & dilemmata ad quæ hæretici adigantur in præcipuis fidei controversijs, superius formavimus in *part. 1. cap. 10.* à pagina 107.

QUÆSTIO XX. *Educatio Liberiorum.*

AN licita sint in conjugijs pacta educandi liberos, partim in hæresi, partim in Catholica religione?

REspondeo, cum Tannero de matrim. *disp. 8. q. 4. dub. 5. n. 91.* tale pactum per se impium & irritum esse. Quia jure divino tenentur parentes filios suos ad veram Religionem, informare, cui obligationi nullo pacto renunciare queunt. Potest tamen casus obvenire, quo matrimonium cum persona hæretica licitum, multumque momenti habiturum videatur ad publicum bonum promovendum, neque tamen à conjugè, v.g. marito, ullo modo obtineri possit, ut tota proles in Catholica tantum religione educetur: tunc licitum erit hac ratione pactum instituere, ut scilicet aliqua pars prolis, marito non impediante ad Catholicam religionem informetur; nihil interim quoad ceteros liberos præjudicando juri Catholicæ matris, quò minus operam suam adhibeat ut Catholica fide imbuantur. Probat hæc resolutio, quia si nullum hujusmodi pactum aut cautio adhibeatur, moraliter certum est omnes liberos ex eo matrimonio

nio suscipiendos, ex prævalente patris arbitrio, in hæresi educandos fore; ergo si aliqua suppetat via per se non illicita, quâ saltem aliqui liberi conserventur, ea adhibenda est: talis autem via per hujusmodi pactum obtinetur: quia cum juri materno quoad cæteros liberos non præjudicet, sed solum patris violentiam ex parte coercet, non est cur tale pactum per se & intrinsecè malum existimetur. Imo quia in tali casu per se malum non apparet, omnino licitè ac prudenter adhibendum erit. Si, ut dixi, connubium illud, & aliquorum liberorum periculum longè majori bono compensetur: quamvis hunc casum vix hæctenus Theologi attigerint.

Quæritur secundò, An parens Catholicus filium aut filiam in Hæresi persistentem alere teneatur?

Respondeo, Si filius aut filia hæretica egeat alimentis ad vitam simpliciter necessarijs, ea debere à parente subministrari; hoc enim jure ob hæresim non privantur. Si verò de alimentis ad vitam necessarijs aliunde eis prospectum est, eo quod ex proprio labore, aut industria, aut ab alijs amicis ea possint obtinere juxta decentiam sui status, non tenetur parens per se illis alimenta præbere quamdiu in hæresi persistent, uti docet *Azor instit. moral. part. 2. l. 2. cap. 4. quæst. 10.*

Quæritur tertio, An parens possit exhæredare filium qui à Catholica Religione defecit?

Respondeo affirmativè, lege communi. Causam enim hanc exhæredandi disertè adstruit Iustinianus in Authentica, *ut cum*, in his verbis: Si quis de prædictis parentibus orthodoxis constitutus, senserit suum filium vel liberos non esse Catholicæ fidei... licentiam habeant pro hac maximè causa ingratos eos, & exhæredes inscribere

570 Paris 3.17.6. Resolutiones practica ad &c.
bere testamento. Consentiant passim Doctores,
ac fuscè Molina de iustitia, alijque.

QUÆSTIO XXI. *Vsus Styli veteris.*

AN in partibus hæreticorum liceat Catholicis transferre Pascha, & alia Festa mobilia, eo quod hæretici usum styli veteris observari velint?

Ad hanc quæstionem solum reperio Lessium respondere in posth. ver. hæreticus cas. 7. qui resoluit ubi Calendarium Romanum Greg. XIII. receptum est, & usu annorum comprobatum, non posse Catholicos pascha, & alia mobilia festa transferre, eo quod hæretici antiquum Calendarium velint servari: quia scilicet hæretici non possunt legem aliam de celebrandis festis talibus temporibus abrogare, sicut nec Natalitia Domini transferre, nisi gravi periculo urgeantur.

Sed non possum huic resolutioni cum Lessio acquiescere: statuamus enim ab hæreticis occupari Bredam, aut aliam urbem, vel Provinciam, ubi Calendarium Gregorij XIII. cum stylo novorum usu receptum fuit, jamque ea in urbe publico ritu ex norma styli veteris omnia tam sacra quam profana peragi ac computari: nullam fanè rationem poterit solidè probari civem Catholicum teneri in observatione festi paschalis, aut jejunii quadragesimalis, à publico istius loci computu ac stylo recedere, etsi absque magno familiae suæ detrimento id præstare possit: quinimo in partibus hæretico Domino subjectis ubi longè prævalet numerus Catholicorum, uti in regno Hiberniæ & quibusdam locis Hollandiæ ritu styli veteris pascha aliaque festa celebrantur, Pontifice sciente, & illum usum nunquam hæctenus improbante.

QUÆST.

QUÆSTIO VII. *Valor sponsalium inter Catholicum & hæreticam.*

AN valida sint sponsalia inter Catholicum, & hæreticam, & è converso?

Respondet Sanchez Negative *lib. 7. de matr. disp. 72. n. 3.* Quia, inquit, promissio illa est de re illicita, ac proinde nullam sponsalium obligationem inducit.

Respondeo tamen, cum Becano *de Sacram. cap. 43. quest. 36. n. 4.* potius admittendum sponsalia valida esse in Germania, & alijs partibus, ubi Catholici hæreticis admixti degunt. Primò, quia probabile est apud plurimos auctores, matrimonium ordinario modo in illis locis cum hæreticis contractum esse licitum: & ut hoc dubium foret, in favorem matrimonij in re dubia judicandum esset. Ergo non probatur sponsalia cum hæretica ex illa parte irrita esse, adeoque concidit præcipua ratio à Sanchez in oppositum allata.

Secundò, quia tametsi matrimonium illud non esset licitum in ratione Sacramenti, possunt tamen sponsalia esse valida, quia non continent promissionem Sacramenti, sed tantum contractus civilis, qui potest esse licitus, & honestus. Sicut in veteri testamento, sponsalia dicebantur ordinem ad solum contractum civilem. illa autem per se videntur fuisse ejusdem naturæ cum illis sponsalibus quæ modò celebrantur. Ergo sponsalia cum hæretica inita pro validis haberi debent: Quando autem censenda sint licita, judicari id debet ex conditione matrimonij secuturi, de quo, quando licitum sit, jam ulterius inquirimus.

QUÆS-

QUÆSTIO XXIII. *Matrimonium cum
hæretico ut licitum.*

AN matrimonium inter Catholicum, ac hæreticam, & contra, licitè contrahatur?
Satis constat primò, Matrimonia Catholicorum cum hæreticis, si aliud non desit, posse per se valida esse, quia modò ab Ecclesia Catholica non irritantur.

Constat tamen secundò, ejusmodi matrimonia in pluribus Ecclesiæ Conciliis ac decretis sub gravi peccato prohibita fuisse, propter periculum fidei, quod à conjugè Catholico, & à prole incurritur, uti constat ex Concilio gener. Calcedonenfi Can. 13. Et Concilio partic. Eliberitano, Laodicensi, Carthaginensi 3. can. 12. & aliis à Pontifice approbatis, apud Sanch. *de matrim. disp. 72. n. 4.* Quæstio igitur proposita tantum potest locum habere de illis partibus ubi Catholici hoc tempore vivunt hæreticis permixti: & in hac quæstione decidenda maximè variant inter se Doctorum sententiæ.

Respondeo ad quæstionem cum Sanchez *de matr. lib. 7. disp. 72. n. 5.* Tirino in *Epist. 1. ad Cor. c. 7. v. 39.* & præcipuè cum Lessio in *Posth. ver. Hæret. casu 23.* In partibus illis matrimonia Catholicorum cum hæreticis non videri illicita, quando hæ conditiones concurrunt: Primò, ut absit periculum perversionis, & persona Catholica permittatur liberè vivere in sua religione. Secundò, ut non impediatur ritu Catholico prolem educare. Tertio, ut non sit facile Catholico in sua religione invenire conjugem sibi parem, & idoneam. Quarto, ut hæreticus non sit denunciatus, aut notorius Clerici petitor.

Part. 3. tract. 6. Resolutiones practica ad C. c. 573
cuffor. Quintò ut eo loco passim sit consuetudo
sic contrahendi absque ullo scandalo. Ratio est,
quia tres primæ conditiones efficiunt ut conu-
bia illa non impediatur jure divino, & consue-
tudo tollit jus humanum, quo illa prohibentur :
præsertim cum summus Pontifex in multis reg-
nis sciat, & tamen permittat illam consuetudi-
nem vigere. Addit tamen Lessius, non facile
suadendum, quantum commodè fieri potest, ut
ejusmodi connubia cum hæreticis contrahantur.
Nisi (inquit Tanner. *hic d. 8. q. 4. dub. 5. n. 88.*)
spes sit moraliter certa de conversione conjugis
hæretici aut judicio prudentium aliud bonum
majoris momenti expectetur.

An urgentibus hæreticis matrimonium licitè
contrahatur coram Ministro hæretico, postquam
contractum fuit coram Sacerdote, resolvitur su-
pra *tr. 4. de matrim. c. 8. §. 2.*

QUÆSTIO XXIV.

AN si hæreticus promittat conversionem,
possit etiam absque dispensatione matrimo-
nium contrahi?

Partem negativam docet Sanchez *hic disp. 72.*
n. 4. in fine. Cum Pontio &c.

Respondeo tamen affirmativè cum Lugo *de*
fide disp. 22. sect. 2. n. 17. Em. Sa *v. Matrimoni-*
um. Hurtado *hic disp. 76. §. 229.* Et probatur,
quia exceptio hæc invenitur in ipsis Decretis
quibus matrimonia cum hæreticis prohibentur.
Nam in Conc. Calcedonensi *Can. 14.* adduntur
hæc verba : *Nisi forte sponderit se venire ad ortho-*
doxam fidem. Et in Cap. *Non oportet. 28. quæst. 1.*
disertè dicitur, *filiis hæreticas posse accipi, si sponde-*
ant se professuras orthodoxam fidem. Ergo inhærendo
termi-

574 Pars 3. tract. 6. Resolutiones practicae ad Gr.
terminis juris, positâ tali promissione, non vide-
tur ea dispensatio necessaria. Nisi forte alicubi
consuetudo obtineret, ut eo etiam casu dispen-
satio petatur, nam ex tali consuetudine censere-
tur prohibitio matrimonij cum parte hæretica
ad hunc etiam casum ampliata.

Existimo tamen cum Lugo, contra Hurt. su-
pra, requiri dispensationem, quando spes con-
versionis conjugis hæretici non oritur ex *promis-
sione*, sed tantum ex bona ejus indole, aut animo
non obstinato, etsi Catholicæ conjugij, & proli
libertatem fidei relinquat. Quia lex supra citata
solum excipit casum, quo coniux hæreticus con-
versionem ad fidem expressè promittit.

QUÆSTIO XXV.

Quid si hæreticus non promittat conversio-
nem, & adsit aliquod periculum perversio-
nis conjugis Catholicæ, an tale matrimonium
aliquando possit esse licitum? &, an eo casu sit
necessaria dispensatio?

Respondeo ad primum, in utroque casu pos-
se aliquando contingere aliunde concurre-
re commoda maximi momenti, quæ compen-
sent incommoda & pericula in casu allata, &
reddant illud matrimonium ad publicum reli-
gionis bonum conducibile: Ut si eâ occasione
concedatur libertas profitendi religionem Ca-
tholicam ubi antea erat negata: si filij sperentur
Catholicè educandi, aut alia his æquivalentia.
Non enim est illicitum aliquando se exponere
periculo peccandi propter aliquod bonum maxi-
mi momenti, cum proposito tamen cum Dei
gratia tentationi & peccato resistendi: cuius
exemplum est in connubio Estheris cum Assue-
ro

ro infideli: & confirmatur in facto Judithæ, quæ ut populum suum salvaret se suamque castitatem periculo exposuit, ut fatentur plures Interpretes cum S. Ambrosio lib. 3. de offic. cap. 12. *Non exponit (inquit) mortis periculum, sed nec pudoris, quod est gravius bonis faminis.* Ita etiam sentit Lugo de fide d. 22. f. 2. n. 22. Diana p. 3. tr. 4. ref. 269.

Respondeo ad secundum. In casu prædictæ resolutionis petendam esse dispensationem, ut tollatur prohibitio legis Ecclesiasticæ. Ubi notat Pontius cum Lugo, & Salas disp. 20. de leg. s. 7. n. 74. aliquando ex tali connubio posse tot & tanta bona provenire, ut non solum possit, sed etiam debeat dispensatio concedi.

QUÆSTIO XXVI.

AN Parochus absque peccato possit assistere matrimonio, quod sine iusta causa contrahitur cum persona hæretica?

Negat Serrarius de matrim. cum hæret. cap. 3. n. 121. id fieri posse absque peccato, nisi persona hæretica conversionem promittat. Quia existimat Parochum per hoc cooperari matrimonio illicito Catholici cum hæretico, ex eo quod eius præsentia reddat habiles ad contrahendum, qui sine ea post Tridentinum habiles non essent, ac proinde cum peccent contrahentes, assistere eorum matrimonio aliud non esse quam eorum peccato cooperari.

Respondeo tamen, Parochum ex causa posse absque peccato eiusmodi assistentiam præbere. Et probò, contra Serrarium, Parochum per hoc contrahentium peccato non cooperari. Quia ille non assistit matrimonio tanquam minister, sed

TAR-

576 Pars 3. tract. 6. Resolutiones practica ad Ec.
tanquam testis qualificatus ut contractus ille
debitè ineatur : sicut ergo (ut admittit Serrar.)
alij testes absque peccato tali matrimonio
assistunt, idem de Parocho admittendum est :
tam enim Parochus quam testes reddunt con-
trahentes habiles ad matrimonium ; quia neque
Parochus sine testibus, neque testes sine Parocho
sufficerent.

Probatur secundò : Quia Parochus in hoc ca-
su non assistit actui de se malo, sed quem con-
trahentes, si vellet una pars converti, possint
licitè & honestè exercere : atqui, ex principio
passim recepto, dum peto actum, vel assisto
actui alterius, quem posset rite præstare, & ex
sua culpa exercet illicitè, non dicor ego eius pec-
cato cooperari, & si adsit causâ petendi illum
actum, debeo judicari à culpa immunis ; uti
omnes admittunt dum urgente causâ petitur
mutuum ab usurario, aut Sacramentum ab ex-
communicato, aut domus meretrici elocatur.
Ergo idem de assistentia Parochi ad nuptias, cul-
pâ contrahentium illicitè initas, judicandum
erit. Et ita, cum aliis quos citat, docet Basil.
Pontius in append. cap. 9. §. 1. n. 3. Adde tamen,
nisi talis assistentia aliunde, v. g. ex superiorum
decreto, alicubi prohibeatur.

QUÆSTIO XXVII. *Proclamationes in
Templo hæretico.*

AN Proclamationes, quæ matrimonio præ-
mitti debent, fieri possint in templo hære-
ticorum ?

Respondeo affirmativè, si nullum inde Ca-
tholicis scandalum oriatur : & ita resolvit
Lessius in Aactar v. hæret. cas. 24. Quia per has procla-

Pars 3. tit. 6. Resolutiones practica ad &c. 577
proclamationes tantum declaratur contractus
matrimonii futuri inter certas personas; ut sine
ullius injuria, & legitimè celebrentur: sicut
ergo hujusmodi proclamationes pro aliis con-
tractibus in templis hæreticorum legitimè adhi-
bentur, nihil ob stare videtur quo minus ibi-
dem sine crimine proclamationes matrimonii
etiam inter Catholicos futuri præmittantur.

Benedictiones Nuptiales.

AN si matrimonium hæretici sit clandestinè
contractum validè cum persona Catholica
ubi non obligat Tridentinum, & conjux Ca-
tholicus nolit consummare ante benedictiones
nuptiales, tum liceat Parocho nuptias illas be-
nedicere in favorem conjugis Catholici?

Resoluit Lugo, de fide disp. 14. sect. 5. §. 5.
n. 158. contra Sanch. de matr. l. 7. d. 3. n. 13.
non apparere rationem sufficientem, cur Sa-
cerdos in dicto casu non possit preces & ora-
tiones consuetas ad illos benedicendos adhibe-
re, & coram illis, atque etiam pro illis Missæ
Sacrificium offerre; secluso tamen omni scan-
dalo, & aliis præceptis, vel extrinsecis incom-
modis, quæ facile ex tali actione oriri possint.
Quia probabile est quod pro excommunicato
tolerato possimus offerre Ecclesiasticas & publi-
cas preces, & ipsum Missæ Sacrificium, ut et-
iam docet Hurt. de fide disp. 76. §. 16.

QUÆSTIO XXVIII. *Infantium Baptismus
apud hæreticos.*

AN infans qui ad januam Ecclesiæ apud hæ-
reticos, aut alios expositus invenitur, pos-
sit

Tom. II.

B b

fit,

578 *Part. 3. tit. 6. Resolutiones practica ad Sc.*
fit, aut debeat, saltem sub conditione, Baptizari?

R Espondeo affirmativè, contra Henriquez, & quosdam alios, nisi apud infantem certum aliquod collati baptismi testimonium inveniat: quod verum existimo sive infans in urbe hæretica, sive Catholica exponatur. Ratio est, quia facile contingit mulierem quæ partum occultè effudit, tantum sollicitam esse de crimine tegendo, & puero à se quam primum amovendo, de pueri autem spiritali salute eo tempore parum laborare. Cum ergo in re tanti momenti debeat haberi moralis certitudo, infans sic expositus sub conditione baptizandus erit: idque olim in Concil. Eboracensi statutum fuisse refert Baronius in Annal. tom. 12. Et ita docet Vasquez hic *disp. 126. n. 22.* & Tannerus de bapt. *disp. 4. quest. 6. dub. 4. n. 112.*

QUÆSTIO XXIX.

AN infans quem alter parentum vult tradere Ministro hæretico post aliquot tantum menses baptizandum, possit interea à Catholico Sacerdote baptizari?

R Espondeo affirmativè, cum Lessio in *Aur. Char. v. Baptismus cas. 2.* Quia alter patens jus habet ut curet prolem suam consueto tempore ritè Baptizari, ne interea absque Baptismo fortè moriatur. Neque refert quod sciat jussu alterius post aliquot menses iterum baptizandum, quia ad Baptismum postea secutum censetur tantum se permissivè habere, propter rationem jam dictam.

QUÆ.

QUÆSTIO XXX.

AN si paulo post Baptismum Catholicè susceptum, contingat infantem deferri ad ministrum hæreticum publicè baptizandum, liceat parentibus id permittere, & de baptismo prius collato, silere?

Respondeo, non licere parentibus positivè filium offerre ut rebaptizetur, vel ad hoc ullo modo cooperari: potest tamen fieri ut illicitum non sit eo casu se tantum passivè habere, non impediendo alios qui prolem deferunt baptizandum, quando id sine gravissimo damno impediri non potest: Neque ad hoc necesse est priorem baptismum manifestare, sed sufficit indicare sibi nullo modo placere quod à Ministro illo baptizetur. Et ita resoluit Lugo de fide disp. 14. sect. 5. §. 5. n. 164. Ubi addit, quando casus ille prævidetur eventurus, procurandum potius ut infans prius à sacerdote Catholico non baptizetur. Quia minus malum videtur baptismum suscipere à solo hæretico, quam rebaptizari: ex duobus autem malis minus est permittendum, quando utrumque impediri non potest.

QUÆSTIO XXXI.

AN à Sacerdote Catholico licitè baptizentur hæreticorum liberi, quando post baptismum parentibus restitui debent, cum probabili periculo futuræ perversiōis? Negat Suarez hic disp. 25. §. 5. Coninc. quæst. 68. art. 10. n. 81. Quia eadem ratio videtur esse in filiis hæreticorum, & infidelium, quos

580 Pars 3. 17. 6. Resoluciones practica ad Ec.
Doctores passim negant baptizandos esse,
quando cum tali perversionis periculo restitui
debent.

Respondeo nihilominus, liberos heretico-
rum in prædicto casu baptizari posse: &
eam praxim in Germania à viris doctis & piis
sæpius observatam fuisse docet Layman *lib. 5.
tract. 2. cap. 6. n. 12.* Ratio est, quia illud peri-
culum perversionis non est certum, aut pro-
pinquum, cum facile fieri possit ut infantes illi
ante usum rationis moriantur, & per baptil-
mum salventur: observant enim nonnulli ter-
tiam partem hominum ante completam septen-
nii ætatem ex hac vita discedere.

Ad rationem pro opposita sententia supra al-
latam, dico disparem esse rationem de liberis
modernorum hereticorum, ac aliorum infide-
lium. Quia heretici Christi nomen, cultum-
que non detestantur, & plerumque spes non
exigua est fore ut aliquando in fide Catholica
instituantur, quam facilius recipiunt si postea
intelligant se à sacerdote Catholico baptizatos
fuisse.

QUESTIO XXXII.

An liceat Catholico adire Parochum hereti-
cum, ut infantem jam baptizatum esse de-
claret, ejusque nomen indicet, ne iterum ab
heretico ad baptismum quærat?

Respondeo cum Lugo de fide *disp. 14. sect. 5.
cap. 3. n. 1163.* hoc ita posse fieri ut maneat
actio merè politica, dum sit eo tantum fine, ut
constet de baptismo, & nomine infantis. Si
tamen interveniat aliqua agnitio potestatis, aut
ministerii spiritualis in Ministro heretico, aut
aliquod

Part 3. r. 6. Resolutiones practica ad C. c. 581
aliquod scandalum generet, in illis circumstan-
tiis actio illa erit Catholico illicita.

De cetero, Quid dicendum de Nuptiis quæ
in partibus hæreticorum sine Parocho & testi-
bus contrahuntur, resoluitur supra part. 3.
tract. 4. cap. 8. §. 4. de Matrimonio, in fine.

QUÆSTIO XXXIII.

Quas Pœnas juxta Leges incurrant Hære-
tici!

Respondeo, Quoad pœnas Temporales, pri-
mò, decernitur illis pœna mortis legibus Imper-
atorum, lege, *Quicumque, & Vbiicumque*,
Cod. de Hæreticis. Quod confirmatur jure Ca-
nonico Cap. *Ad abolendam*, cap. *Excommunicamus*
1. de hæreticis. 2. Eo ipso quo exterius hære-
sim produnt, amittunt dominium bonorum
suorum cap. *cum Secundum leges*, eodem tit. in 6.
Retinent tamen possessionem, & quasi usum fru-
ctum, Quare etsi non possint ea alienare, non
tenentur tamen sponte ea ad fiscum deferre.
Contractus tamen cum iis in hisce Regio-
nibus validos reddit Principum benigna permis-
sio, 3. Fiunt incapaces publici officii obtinen-
di, cap. *quicumque §. hæretici*, tit. eodem in 6.
4. Dicuntur privati jurisdictione temporali,
cap. *absoluto*, eodem tit. subditi absoluti à de-
bito fidelitatis &c. scil. per istam legem.

Quoad pœnas Spirituales, primò, excom-
municantur Cap. *ad abolendam*, & in Bullâ cæ-
næ, quæ etiam comprehendunt eorum recep-
tatores, & fautores, scilicet in negotio hære-
sis, ut si quis eos defendat, vel abdat, dum
propter hæresim quæruntur ab Inquisitoribus,
etsi non ideo receperint quia sunt hæretici, ut

notat Tolerus. Aliàs licitum est iis favere, quia
 v. g. sunt consanguinei. Eâdem Bullâ ligantur
 credentes hæreticorum, quales sunt qui dicunt
 se credere quod credit alius apertè hæreticus,
 licet nullum fidei articulum determinatè discre-
 dant. 2. Fiunt Irregulares, Cap. *Saluberrimum*,
 causa 1. q. 7. Cap. *quicumque*. Cap. *statu-
 tum*. 2. eodem titulo in 6. ubi declarantur Ir-
 regulares etiam filii, & nepotes usque ad se-
 cundum gradum in linea paterna, in linea ve-
 rò materna tantum filii; quod tamen intelli-
 gendum est de filiis natis post hæresim, & quo-
 rum Parentes in hæresi decesserint. 3. Privan-
 tur Ecclesiasticâ sepulturâ cap. *illo*, *quicumque*.
 uti & eorum credentes, fautores &c. Quare
 duplici causâ non licet hæreticos sic sepelire,
 & quia sunt hæretici, & quia excommunica-
 ti. 4. Nullos actus ordinis licitè exercent,
 quia excommunicati. Dixi, licitè, quia pos-
 sunt validè in quibus non est opus iurisdictione,
 quare validè conferunt Sacramenta, & Episco-
 pus hæreticus validè ordinat, sicut & retinet
 Characterem. Addidi, in quibus non est opus
 iurisdictione, quia hoc ipso quo fiunt hæretici,
 desinunt esse Ecclesiæ membra & capita, ac
 consequenter amittunt Caput, seu Pastorum
 iurisdictionem potestatem; quamdiu tamen reti-
 nent titulum coloratum, eorum defectum sup-
 plet Ecclesia, ut alibi diximus. 5. Sunt inha-
 biles ad omnia beneficia, cap. *illo*, *quicumque*.
 6. Privantur dignitatibus, honoribus, benefi-
 ciis, & officiis, cap. *ut commissi*, eodem titu-
 lo. Probabile tamen est hanc pœnam non esse
 sententiæ latæ, sed ferendæ, ut indicatur cap.
ut commissi. 7. Fiunt infames, cap. *Excommu-
 nicamus*. 1. §. Atque hæc tria valent quoque

de eorum fautoribus, credentibus &c. Ultimò adde, easdem pœnas infligi Apostatis, à fide scilicet, qui simpliciter dicuntur Apostatae, non ab Ordine, aut Religione. Idem dicendum de eorum fautoribus &c. cap. *contra Christianos*, Eodem titulo in 6. & cap. *ad abolendam* citato, & Bullâ Cœnæ.

Nota tamen primò, cum communiori sententia contra Cajetanum, has pœnas non incurri ab eo qui cum gravi peccato hæresim exterius simulat, nisi etiam interius in animo, & intellectu hæresi assentiatur. Quia talis propriè & simpliciter non est hæreticus, adeoque legibus pœnam infligentibus comprehendi non videtur, quia illæ sunt strictè interpretandæ, quamvis ille in foro externo hæreticus esse præsumeretur.

Nota secundò, Non sufficere hæresim merè internam, ut pœnæ illæ incurrantur, nisi hæresis interna aliquo signo externo prodatur. Est hæc communior sententia Theologorum: quia censent Ecclesiam saltem jam non intendere pœnas illas tanto rigore ad illos extendere qui formalis hæresis sufficiens signum non ediderunt, nec pertinaciam suam exterius aliis manifestarunt.

Multò minus formaliter hæretici sunt, & pœnis dictis obnoxii, qui ab infantia in erroribus adolefcunt, & vix tenuem percipiunt veræ Ecclesiæ notitiam, quæ possit illis scrupulum injicere; quales de facto plurimos reperiri, & pœnas hæreticorum non incurrere, probat solidè P. Ant. Terillus, contra Celladeum, part. 2. pag. 243. Hujus Authoris Opus, communi judicio sanè accuratissimum, nimis iniquè tractat recens Scriptor *Jacobus à S. Dominico* pag. 159. asserens

584 PARS 3. 17. 6. Resolutiones practica ad &c.
rens in toto Terilli Tractatu de Conscientia,
præter falsas suppositiones, vel ejus novas ad-
inventiones, vix quidquam reperiri, quod vel
in speciem verum dici possit. Sed hæc verba
sunt, non argumenta, quæ majori studio de-
promenda fuerunt, si voluit ille dictis suis fi-
dem facere, & Terilli doctrinam vel in speciem
labefactare.

Pro Missione Castrensi, & Navali.
QUÆSTIO PRIMA.

AN in militia Tribuni, Capitanei, aut Com-
missarii, ratione stipendii dimidiati, aut
male sibi persoluti, possint in militum lustra-
tione tot ficta nomina conscribere & inducere,
quot sufficiunt ad supplendum stipendium quod
ipsis à Rege debetur?

Visa est aliquibus praxis illa non illicita: Pri-
mò, quia quando constat aliquid justè deberi,
& non posse viâ justitiæ obtineri, licitum vi-
detur debitum illud alio modo compensare. Se-
cundò, Illi qui patriam gubernant satis no-
runt has artes per ficta nomina exerceri, ne-
que tamen videntur requirere ut illis remedia
apponantur, censendi igitur sunt coniuere,
& hanc praxim permittere: & hoc videtur in-
sinuare Lessius in Posthumis v. *Bellum* pag. 150.

Respondeo tamen, ob alias rationes praxim
illam non esse aequitati consentaneam. Pri-
mò, Quia isto modo nequit poni compensatio
sine fallacia & falsitate, majorem numerum
militum pro minori exhibendo, & affirmando
illum actu sub signis lustrari. Secundò, Ille
modus compensationis stipendii adjuncta habet
maxi-

maxima Reip. detrimenta, ex quibus possit patria periclitari, dum falsò supponitur in exercitu, aut præsidis versari multò majorem militum numerum, & qui possit sufficere ad justam defensionem. Tertio, Qui illa officia amplectuntur, satis norunt sibi sperandam non esse integram stipendii solutionem, nec tamen dubitant eandem cum ceteris conditionem sponte subire. Quarto, Illi officiales accipiunt Patentes in quibus continetur stipendium ipsis tribuendum *quomodo & quando* ceteris de exercitu persolvitur, nequeunt igitur illud sibi tali modo de jure vindicare, & cum tanto rei communis detrimento.

Ex his patet responsio ad primam rationem contrariæ sententiæ supra allatam. Negatur enim licitam esse rei debitæ compensationem mediante fraude & falsitate: & per actionem Reipublica adeo perniciosam: & contra fidelitatem quam illi promittunt Regi in sui officii administratione. Adde, etiam in casu quo licitum esset sua debita occultè recuperare, incumbere obligationem judicandi debitori sibi jam satisfactum esse, si forte solutio denuò postulanda esset. Tantum verò abest ut hoc præstent illi Officiales, ut potius oblatâ occasione pro se, aut post mortem pro suis viduis, exigant iterum pendii residua stipendia, aut sibi conferri promotionem aliquam stipendiis æquivalentem.

Ad secundam rationem: Verum non est Gubernatores patriæ connivere: & hanc praxim altrò permittere. Quia tales Officiales ad eos delati punirentur, & aliqui puniti fuerunt, & in ordinem gregatiorum redacti. Quod autem non curent in eos adedè severè inquire, fit ex

eo, quod nolint forte offensionem præbere viris fortibus & necessariis, qui à militia deficerent.

Nota tamen primò, P. Lessium, loco supra citato, testari, Principem Parmensem Patribus nostris aliquando respondisse, non esse faciendum scrupulum Capitaneis ob 4. aut 5. placas mueras, ut vocant. Sed an eadem sit mens & indulgentia modernis Gubernatoribus, non nisi ex ipsis constare potest.

Nota 2. Usu in militia recepto Capitaneis concedi locum mortuum pro duobus aut tribus famulis, et unum pro signifero, etsi famulos actu non habeant.

Q U Æ S T I O II.

Quando milites post lustrum moriuntur aut fugiunt, an jus ad stipendium, quod ipsis remanet debitum, devoluatur ad eorum ducem, an verò ad hæredes?

Respondeo, Communi jure devolui ad hæredes ab intestato, sicut aliæ actiones et credita defunctorum: nec apparet ratio quæ ducibus jus ad stipendium alienum concedat. Si tamen Capitaneus dederit militi pecunias mutuas, potest ex stipendio illi à morte aut fuga debitis, tantum sibi reservare quantum ille concessit. Quia cum onera defunctorum transeant etiam ad hæredes, debent hi contenti esse ut creditor sibi hac ratione satisfaciatur.

Q U Æ S T I O III.

Quando Rex transcribit summam pecuniæ in stipendia militaria, an hoc quod superest post lustrum et stipendia soluta, possint sibi retinere capitanei aut tribuni, quando sciunt Commissarios sibi retenturos si illis reddatur.

Respondeo

Respondeo negativè, si alium detinendi titulum non habeant. Hoc enim tantum foret ac si quis pecuniam alienam sibi occuparet, eâ tantum ratione, quod si illam non accipiat, ab alio fure sit præripienda.

Q U Æ S T I O I V.

AN licitum sit militare in Bello de cuius iustitia miles habet opinionem tantum probabilem?

Respondeo affirmativè, & quando aliæ non suppetunt rationes, dico sufficere quod iudicet Principem qui bellum indicit, vel sustinet, esse virum prudentem & bonæ conscientiæ, nec seduci à pravis consiliariis; & è contra adversarium non adedè pium, ac prudentem esse. Prudenter enim agit miles se conformando authoritati aliorum, quamdiu nihil habet certi quo auctoritas illa elidatur. Ita docet Diana cum pluribus part. 11. tr. 5. resol. 28. & Scildere de principiis conscien. tract. 2. p. 164.

Quæres, Quid dicendum, quando miles de iustitia belli positivè dubitat?

Respondeo, non licere eo casu militare, si non possit dubium illud vincere, ut docet supra Scildere, Diana, & Ariaga disp. 16. sect. 5. n. 36. In bello tamen defensivo dubitans de jure Regis qui bello impetitur, & qui bonâ fide regnum possidet, militare potest, & dubium deponere, ex principio generali, quod in dubio melior sit conditio bonâ fide possidentis. Et plerumque excusari possunt milites à formali peccato, quod per suasi ab aliis, per ignorantiam invincibilem rationum partis adversæ, ad bellum trahantur, ut notat cum aliis Diana part. 4. tr. 4. resol. 32. qui addit illos posse militare utriusque parti, etiam

588 Pars 3. tr. 6. Resolutiones practicae ad &c.
quando rationes probabiles pro iustitia belli utrimque habentur.

Q U Æ S T I O V.

AN in Castris possit Confessarius absolueri milites in praelio moribundos, etsi non dent aliud signum vitae Christianae, quam quod militent in exercitu Catholico, in quo tamen aliqui haeretici sunt admixti?

Respondeo, tales posse absolui sub hac conditione, si sis capax absolutionis. Ita etiam resoluit Scildere de principiis conscientiae tr. 6. p. 724. ubi adducit citatum à Caramuel P. Saillarts in literis ab ipso datis Romae 3. Novembris 1645. Ratio est, quia milites illi per professionem fidei Catholicae satis indicarunt se velle in morte absolui, & illa voluntas sufficienter indicata est Confessario per eos qui significarunt hunc exercitum in quo militant esse Catholicum. Nec refert quod aliqui in illo exercitu sint haeretici. Quia si in exercitu aliquo plerique forent Catechumeni, & pauci fideles sive baptizati, qui non possint discerni à Catechumenis, omnes sub conditione baptizari deberent, ut idem Scildere supra admittit.

Sed quid si exercitus sit haereticus, in quo tamen pauci aliqui sunt Catholici, an omnes moribundi sub conditione absolui debeant?

Resoluit ibidem Scildere negativè. Quia obstat reverentia Sacramenti ne sub conditione conferatur tam multis, quorum pars maxima absolute non vult absolutionem sibi conferri, quam credunt homini nihil prodesse: sic licet in Civitate aliqua dubium esset de paucis indeterminatis an fuerint validè baptizati, non ideo omnes urbis incolae sub conditione rebaptizandi forent.

QUÆS.

Q U Æ S T I O VI.

AN licitum sit Commissariis aliquos pagos ca-
piraneis ac militibus onerare, ut ab aliis pa-
gis, qui se redimunt, pecuniam accipiant?

Respondeo negativè, Nullus enim assignari
potest titulus honestus quo possint Commissarii
cum aliorum gravamine non legitimo illas pecu-
nias extorquere. Tenentur enim illi ex officio
servare justitiam distributivam, ut quantum fie-
ri potest pagi in quos milites sunt distribuendi æ-
qualiter graventur: quando autem pagos ali-
quos acceptâ pecuniâ oneri communi subdu-
cunt, necesse est reliquos majori militum nume-
ro gravari: quod omnino iniquum est, nisi pecu-
niam illam in ipsorum onere levando infumant.

Q U Æ S T I O VII.

AN, & quomodo militibus, & aliis castra ju-
sta fequentibus, licita sit pabulatio in terra
non hostili.

Respondeo, & dico primò, licitam non esse pa-
bulationem in terris amicorum, aut subditorum
Regis, si satis pabuli ad castra advehatur, vel pos-
sit pretio comparari. Quia non videtur miles
plus juris habere ad aliena pascua, quàm ad alie-
num gregem, panem, aut frumentum, quæ ne-
quit in hoc casu sibi justè usurpare: & ita docet
Lessius in posthumis v. Bellum p. 150.

Dico secundò, Si pabulum sufficiens non ad-
vehatur, nec possit per inopiam pretio compara-
ri, tunc locum habet doctrina de extrema neces-
sitate, in qua censeri debent pabula esse com-
munia: sic tamen ut illi qui præ ceteris passus
fuisse enorme damnum facienda sit compensa-
tio, sicut fieri solet in rebus aliis magni pre-
tium

Sunt tamen qui existimant ex consuetudine communi receptam esse militum in Castris liberam pabulationem, tanquam onus commune prædiorum, quando pro utilitate Provinciæ bel- lum geritur: Et æquum esse ut divites quorum sunt prædia hoc onus sustineant, cum ex prædiis suis magna emolumenta aliis temporibus percipiant: Sicut rhedis, fericis vestibus, & aliis quæ in usu divitum potissimum versantur, iusta aliquando vectigalia imponuntur, quæ ipsi præ aliis facile possunt sustinere.

Propter hanc rationem & consuetudinem, si verè subsit, non audet Lessius supra, condemnare liberam illam pabulandi facultatem, si à Principe positivè permittatur, & pauperibus, si inde grave damnum passi fuerint, compensatio præstetur. Nam horum aliquos præ aliis enormiter gravare nec ipsi principi licitum, cum in oneribus imponendis teneatur servare justitiam distributivam. An autem Principes talem potestatem pabulandi fecerint, facti quæstio est. Præsumptio aliqua in oppositum esse potest, quod permittant Magistratibus contra huiusmodi pabulatores potestatem ordinariam exercere: nec audeant viri magis probi præsentem Domino absque aliqua compensatione hanc libertatem sibi vindicare.

Q U Æ S T I O V I I I.

AN Missionario Navali licitum sit aliquando in ipsa navi celebrare, etiam dum actu navigatur?

Negant passim plurimi quos refert, & sequitur Vasquez disp. 232. cap. 3. num. 4. Suarez disp. 81. sect. 2. Bonacina disp. 4. quest. ult. par. 9. Gavan-
1115

ius in Rubric. Missal. part. 1. tit. 20. alique.

Respondeo tamen cum multis & probatis Theologis, id in utroque casu proposito licitum esse, quando non adest morale periculum, ne Calix navis agitatione effundatur, quale periculum in navibus præsertim grandioribus sæpius abesse multorum experientia testatur. Cum igitur talis celebratio nullo speciali jure prohibeatur, nulla adfertur sufficiens ratio cur occurrente causâ idoneâ omitti debeat. Causas autem idoneas recenset *Leander de Sacrif. Missæ tract. 8. disp. 7. q. 18.* præceptum in Dominicis & Festis audiendi Missam: communicandi in Paschate: accipiendi Viaticum in mortis articulo. Possunt & aliæ causæ occurrere, nec video cur non possit aliquando sufficere singulare desiderium, & solatium vectorum, præsertim in diuturna navigatione. Hanc sententiam fusè defendit *Card. Luge disp. 20. sect. 4. & Granadus tract. 14. disp. 13. nu. 2. Fagandez præc. 1. lib. 3. cap. 10. Hurtadus disp. 4. diff. 6. Layman de Sacrif. Mis. cap. 5. n. 6. & plures alii.*

Queritur 2. An liceat in navigiis aut triremibus sacram Eucharistiam permanentiter servare? Negant id licere plerique Authores qui nolunt licitum esse in navibus celebrare, ut *Henriquez lib. 9. cap. 27.*

Sed respondeo cum pluribus, id omnino permitti, ubi in navigio reperitur locus decens, & à turba nautica satis separatus in quo S. Hostia servari possit. Quia id minus habet difficultatis quam Missæ celebratio, quam ostendimus à probatis Authoribus admitti, & potest aliquando peculiaris usus, & necessitas ægrorum id postulare. Et quidem olim navigantes sacram Eucharistiam secum deferre consuevisse refert *D. Ambrosius & Metaphastes*, ut admittit *Henriquez supra*

592. Pars 3. tit. 6. Resolutiones practicae ad &c.
praecitatus, nec hodie extat praecceptum id pro-
hibens, modò indecentia & irreverentia cavea-
tur: idque disertè tradit *Leander à SS. Sacramento
de Sacrif. Missae tract. 8. disp. 7. q. 19. & Granadus su-
pra num. 7. aliique.*

Quaeritur 3. An licitum sit etiam in littore a-
ram erigere, & Missam celebrare pro nautis &
navigantibus, & in Castris pro militibus?

Respondeo, id licere dummodò habeatur al-
tare portatile, & reliqua ad celebrationem re-
quisita. Possè autem dictis locis celebrari, ut die
festo Missa audiatur, docet *Henriquez, Sà. Hurtado,
Lugo aliique,* apud *Leandrum supra quasi. 16.*

Quaeritur 4. An si contingat ibi, aut etiam ali-
bi, post inceptum Sacrum lumen extingui, nec
aliud commodè inveniri, possit Sacerdos sine lu-
mine Sacrum continuare & perficere? Negat
Fagundez cap. 22. num. 19. nisi extinctum fuerit
lumen post consecrationem.

Respondeo, probabilius videri posse Missam
continuari in praedicto casu, etiamsi lumen ex-
tinctum fuerit post Offertorium ante Consecra-
tionem, quia jam oblata sunt ea, quæ postea e-
runt consecranda, nec potest tunc sine aliorum
incommodo consecratio, & Sacrum omitti. Ita
Leander supra, citans pro hac sententia *Card. Lu-
go his disp. 20. num. 77.*

PRAXIS

PRAXIS VARIA

Ad brevem facilemque Directionem Confessarij, & Dispositionem Pœnitentis.

§. 1. Observanda Confessario in principio, & decursu Confessionis.

Primò, Impertit pœnitenti hanc benedictionem : *Dominus sit in corde tuo, & in labijs tuis, ut dignè, & contritè confitearis peccata tua in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen.* Postea, si Pœnitens hæreat, animet illum benignè, ut incipiat fidenter soli Deo, & suo Patri spirituali proferre omnia peccata quæ memoriæ occurrunt; & incipientem, sine causa non facile interrumpat.

Si advertat Pœnitentem non satis posse se explicare, interroget illum cautè ex præceptis decalogi, vel de aliquibus peccatis quæ ipsius personam maximè concernunt. Quando etiam pœnitens non satis exprimit circumstantias mutantem speciem v. g. quod persona quam carnaliter cognovit fuerit conjugata: vel quando non exponit numerum graviorum peccatorum, tenetur Confessarius de his pœnitentem interrogare. Quod si ob diuturnitatem temporis, & lapsium frequentiam nequeat pœnitens certum peccatorum numerum determinare, ut saepe contingit in delectatione morosa, pravis desiderijs, consuetudine jurandi, interrogari poterit. à quanto

594 Pars 3 17.6. Resolutiones practica ad &c.
quanto tempore est confessus, & ab illo tempore quoties singulis septimanis, aut singulis diebus solitus fuerit labi in illud peccatum, & ex his quantum fert memoria expositis, poterit Confessarius conjecturam sufficientem facere de frequentia & numero lapsuum à postrema confessione.

2. Dum penitens narrat superflua, aut suas querelas, aut negotia domestica, aut res alienas ad propria peccata non pertinentes, Confessarius peritè sermonem divertat, v. g. dicendo, satis intellexi, quid meministi circa peccatum detractionis, verba contumeliosa, aut aliud peccatum pro qualitate personæ.

3. Si interrogandus sit in materia luxuria, utendum verbis honestis ac pudicis, paulatim à cogitationibus ad verba, à verbis ad actus progrediendo, ne Penitentes ex Confessario ea peccata discant, quæ antea ignorarunt.

4. Quando aliquid occurrit grave & reprehensione dignum, confitentem non statim arguat, nec signum præbeat admirationis, antequam confessio absoluat, ne Penitens turbatus, aut territus reliqua peccata fileat.

5. Si Penitens absque necessitate attingat graviora aliorum peccata, disertè illum moneat, ut ista fileat, & sua tantum peccata exponat.

6. Si quis confitendo ostendat se habere notitiam alicujus peccati, ex quo imminet grave damnum alicui communitati, caveat confitentem absolvere, nisi statuat congruo modo effugere, ut res ea reveletur superioribus, quibus incumbit communitatis periculo prospicere: quærendus tamen est modus quo sic fiat, ut non cedat in perniciem penitentis.

7. Quando narratur peccatum quod constat esse

esse reservatum, à quo Confessarius per se nequit absolvere, monendus est pœnitens ut ibi sistat, donec vel pœnitens, vel potius ipse Confessarius ad superiorem pro facultate recurrat, acito tamen pœnitentis nomine, nisi malit alteri habenti potestatem iterum confiteri.

8. Quando, ob stupiditatem pœnitentis, non potest ab eo extorquere idoneam materiam absolutionis per interrogationes ordinarias de mendacio, detractioe, ira inordinata, distractione voluntaria, verbis otiosis &c. Interrogari ulterius potest, an saltem voluerit aliquid horum committere, et si peccatum externum non posuerit. An egerit aliquid contra remorsum conscientie, putando, aut dubitando, aliquid esse peccatum, quod verè non fuit. An saltem sine causa exposuerit se periculo committendi certum aliquod peccatum. Vel, an fuerit causa cur alij rem prohibitam fecerint, aut aliquid omiserint ad quod tenebantur, quod facile in parentibus locum habet, non monendo sui officij filios, famulos, aut alios suæ curæ commissos. Quod si de nullo etiam horum se accusent, jubendi sunt ut aliquod saltem peccatum exponant quod meminunt aliquando in totius vitæ decursu à se commissum: ac demum monendi, ut quantum fieri potest in futurum melius instructi ad confessionem accedant.

§. 2. Observanda à Confessario post Confessionem.

1. **P**ostquam pœnitentis confessionem integram patienter audivit, injungat salutarem pœnitentiam ante absolutionem, quamvis etiam ob aliquam causam, aut oblivionem, post absolutionem injungi possit. Forma autem integra

596 Pars 3. tr. 6. Resolutiones practica ad C.
tegra Absolutionis superius exprimitur in part. 3.
tract. 3. cap. 9. ubi traditur Forma Hæreticos re-
conciliandi.

2. Quamvis pro satisfactione peccatorum
quævis opera bona sint idonea : illa tamen ad
tria potissimum capita reducuntur. Nempe ad
Jejunium, Orationem, & Eleemosynam. Ad
Jejunium spectat quævis carnis afflictio, per ci-
licia, flagella, vigiliæ, cubationem in terra, per-
egrinationem, tolerationem liberam injuriæ,
aut contumeliæ, &c. Orationis nomine non so-
lum intelligitur vocalis recitatio, sed etiam men-
talis meditatio, lectio spiritualis, frequentatio
Missæ, psalmodiæ, concionis, aut Sacramenti
alicujus perceptio. Eleemosyna comprehendit om-
nia opera misericordiæ tam corporalia, quam
spiritualia, ut curare infirmos, visitare hospita-
lia, excipere peregrinos, docere ignorantes, cor-
rigere errantes aut peccantes, & id genus alia.
Ex his eligit Confessarius, pœnitentiam pro gra-
vitate peccati, quæ simul sit medicinalis, ad cu-
randum animæ morbos, & præcavendum lap-
sum in futura peccata, verbi gratia, jejunium
lubricis, eleemosynam avaris imponendo, habitæ
ratione virium, sexus, ætatis, & oportunitatis
sui pœnitentis. In his imponendis, uti cavendum
est à nimio rigore quæ à confessione deterreat,
ita ex altera parte videndum ne declinet ad ni-
miam lenitatem, aut laxitatem, levia quædam
opera pro gravissimis delictis imponendo, ut
monet Tridentinum sess. 14. cap. 8. de Scram. Pœnit.
Quamam censeatur pœnitentia peccato mortali
proportionata, diximus supra de satisfactione
Sacramentali part. 3. tr. 3. cap. 5. in fine.

3. Expedir aliquando injungere opera quæ-
dam leviora, quæ gravioribus æquivalent quan-
do

do sunt diuturna, ut quotidie dum surgit attentè cogitare de morte necessariò ventura, aut de æternitate pœnarum pro unico mortali, aut terram aliquoties osculari, aut nudis genibus, aut extensis brachijs assiduò vesperi recitare orationem Dominicam, aut aliquem psalmum, aut alias preces, quæ incutiant horrorem illius peccati cui pœnitens est obnoxius.

4. Si pœnitens recuset pœnitentiam idoneam, aut suæ emendationi necessariam, neganda est ipsi absolutio, quia per hoc ostendit se ad illam nondum esse satis dispositum.

5. Nunquam absoluat à peccatis, sub aliqua conditione de futuro, ut, si dederis talem elemosynam, si petieris ab alio veniam, quia talis absolutio nec licita, nec valida est. Quando verò dubitaret confessarius, an aliquis puer, aut etiam adultus in articulo mortis habeat in præfenti usum rationis, aut dispositionem requisitam, potest illum absolvere, retentâ saltem in mente hac conditione, si es capax, ego te absolvo &c.

6. Potest etiam aliquando utiliter absolutio ad tempus suspendi, præsertim cum recidivis, cum tepidis, cum remanentibus in occasione proxima peccati, cum retinentibus adhuc bona aliena: imo debet illis differri absolutio, si post emendationem, aut restitutionem bis, terve promissam, confessarium fefellerint: nisi contingat jam longè aliud, & planè extraordinarium emendationis signum ac propositum adferri, juxta ea quæ supra tradidimus de absolutione Sacramentali *part. 3. tract. 2. cap. 3. & alibi.*

7. Consuetudinarius, sive qui sæpius assuevit in idem peccatum labi, si jam primum tibi confiteatur, & sincerè asserat se esse contritum, & propo-

proponere emendationem, absolui poterit, neque necesse est ipsius absolutionem in futurum differri donec constet securam esse consuetudinis emendationem. Nec audienda est contra hanc praxim Methodus nova paucorum, falso fundamento innixa, quod nempe sincera peccatoris conversio non solet esse repentina; quibus refragatur frequens experientia, de qua alibi.

8. Etsi talem penitentem absoluerit, expedit aliquando ipsi suadere, ut pro ea vice ad sacram synaxim non accedat, ut augeat in eo reverentiam erga illud Sacramentum, & horrorem sui peccati, & majorem preparationem in sequentem confessionem.

9. Valdè consultum est, ut sigillum confessionis securius servetur, de penitentis vitijs, aut etiam virtutibus, nunquam apud alios mentionem facere, ne dum unum laudat, videatur alium vituperare.

Si debeat de peccato in confessione auditio consilium ab alio petere, expedit tantum generatim proponere, quid agendum foret si talis casus accideret.

10. Si advertat se penitentem malè absolutum dimisisse sive defectu potestatis absoluendi à certo peccato, sive quia malum consilium dedit, sive quia non obligavit ad restitutionem in præjudicium tertij, non debet illum postea monere, nisi forte prius postulet & obtineat à penitente facultatem aliquid sibi de præterita confessione judicandi. De his plura superius in tract. 3. cap. 4. de sigillo Sacramentali.

§. 3. Modus iuvandi Rudes, & pueros.

Primò, Interrogando explorabit, an sciant mysteria fidei necessaria, & præcepta Decalogi, ac Ecclesiæ. Si ignorent, quantum potest doceat, vel ad alium instructorem dirigat.

2. Dum hærent quasi muti, & nulla peccata exponunt, interroget primò, quæ sunt communia ex præceptis decalogi, aut de mendacio, maledictis, & detractio, & alijs supra in praxi agendorum in ipsa confessione n. 8.

3. Doceat eos breviter quomodo debeant orare mane ac vesperi, & conscientiam examinare de cogitationibus, verbis, & operibus.

4. Moneat peccata quæ occurrunt non esse reticenda ex pudore, & Confessarium non posse de illis loqui, & confessionem non profuturam si sponte peccata occultentur.

5. Conetur pueris imprimere horrorem peccati, quia nempe reddit animam turpem & deformem instar dæmonis, gratia vero reddit speciosam instar angeli: 2. Incutiat illis timorem Dei, instar solis ubique præsentis, & malas cogitationes videntis, & igne æterno punientis. Sed qui è contra pios, ac probos instar parentis amat, & skolâ gloriæ, & dulcedine æternâ in cælesti paradiso perfundit,

6. Denique doceat eos, ubi inobedientes parentibus, aut Magistris fuerunt, veniam ab illis postulare. Quia talia remedia pueris altius in hærent.

Motive

Motiva Varia.

*Disponentia ad summam Peccati Detestationem,
Contritionem, & vitæ Emendationem.*

Considera Dei Majestatem, potentiam, bonitatem, ac dignitatem infinitam, per Peccatum læsam, spretam, & contemptam, Et tamen summâ benignitate ad nos clamat, *Nolo mortem Peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat.* Quis Rex aut Princeps subditum rebellem, & læsæ Majestatis reum tam benignè ad veniâ admitteret?

Peccatum quippe mortiferum, est aversio à Deo summo, æterno, & infinitè Bono, simulque conversio ad Creaturam in se vilem, & infinitè à Deo distantem, adeoque peccatum summum est malorum quod homini potest accidere.

Peccatum est animæ nostræ lethale Venenum, quod dæmon propinat in pateris aureis, ne illius malitia, & damna ex eo secutura nobis appareant.

Peccatum est horrenda Catena, & compedes, quibus anima constricta in barathri profundum pertrahitur.

Peccatum est nefaria Proditio, quam homo rebellis machinatur adversus legitimum suum Regem ac Dominum, quasi claves civitatis, id est, animæ suæ possessionem tradens dæmoni hosti capitalissimo.

Peccatum est grave Pondus, quod nec cælum retinere, nec terra potest, sed infra terram ad abyssum tartari cum peccatore descendit.

Peccatum constituit nos desertores Dei, ac Salvatoris nostri, cui datam in Baptismo fidem, & obedientiam per peccatum violamus.

Imo

Imo peccatum, teste Apostolo, Filium Dei conculcat, & Sanguinem testamenti pollutum ducit, & Spiritui gratiæ contumeliam facit.

Peccatum tristissimo nos Exilio in perpetuum mulctat, dum à patriis paradisi sedibus in profundissima inferorū relegat, amissā namque Dei gratiā, simul perijt hæreditarium ius regni cælestis.

Peccatum est fædissima animæ Lepra: nam quemadmodum morbus lepræ corporibus adimit omnem speciem, robur, & vigorem; ita peccatum omni pulchritudine animam privat, & omne virtutum robur elidit.

Peccatum omnia bonorum operum Merita destruit ac dissipat, quantumvis vita sanctissime acta, & omni virtutum genere cumulata fuerit: Efficit quoque ut nihil eorum quæ agis in statu peccati per se conducatur ad præmium vitæ æternæ: Ad hæc, privat nos Communionem bonorum operum quæ in Commune fiunt ab Ecclesia Catholica dum in illo statu versamur.

Quid plura animi & corporis damna proponam? Peccatum si inveteratum fuerit, præcipitat animam tanta vi in miseriarum omnium pelagum, ut jam tradatur in reprobum sensum, qui cumulus est omnium malorum.

Peccatum sæpe corpora sana, & robusta deijcit, ut tarda fiant, segnia, deformia, & inepta honestis exercitationibus, ut vitam trahant brutis simillimam.

Peccatum potentissimos quosq; magnitudine et honoribus sæpius exuit, æquissimū quippe est, ut qui divinis honoribus tantum derogarunt, ipsi quoq; vicissim jacturā similem faciant, quod Saulis, & tot Regum exemplis Scriptura confirmat.

Peccatum aufert lætitiā cordis, quæ est vita hominis, inquit sapiens: inserit autem angores,

602 Pars 3. tit. 6. Resolutiones practica ad &c.
ac tristitiam quæ exsiccat ossa , itaque vitam
insuavem, ac mortis instar facit.

Peccatum sæpe iusto Dei iudicio mortem ac-
celerat , & in visceribus nostris , nobis insciis ,
colligit tabem ac perniciem. Ex quo factum est,
ut plures , male factis ad extremum id exigenti-
bus, morte repentinâ sint extincti , atque ultri-
cibus inferorum flammis addicti.

Tanta sunt peccati damna , & tanta malitia
contra divinam bonitatem, ut iustissimū sit illud
dictum S. Anselmi Archiep. Cantuar. Si hinc Pec-
cati horrorem sine pœna , & inde Inferni dolo-
rem sine culpa, mihi propositum cernerem, ne-
cessitas autem imponeretur alterutrum deligen-
di: mallet, inquit, purus à peccato & innocens
gehennam intrare , quàm peccati sorde pollutus
Cælorum regna tenere , *lib. de beatitudine c. 190.*
Idem constat de S. Edmundo Archiepisc. itidem
Cantuariensi, cujus ea vox erat ; Mallet infliri
in rogam ardentissimum, quam peccatum ul-
lum sciens admittere in Deum meum. S. Ludo-
vicus Rex Gallorum , ab ineunte ætate hoc sibi
meritò semper persuasum habebat, Potius mori,
quam peccare.

Cum peccatum sit tot rationibus supra quam
dici, aut credi possit detestandum , ac reformi-
dandum, extremæ sanè dementiæ est , vel mo-
mento temporis, in statu tam periculoso perma-
nere , hoc est, in separatione à Deo, in faucibus
Dæmonis, in portis Inferni, in medijs malorum
immemorum agminibus, inter mille discrimina
damnationis æternæ.

Hinc ulterius patet , quam ingens sit utilitas
Confessionis, & seriæ Pœnitentiæ. 1. Quia hæc ad-
fert Remissionem omnium peccatorum , etiam
gravissimorum. 2. Aufert reatum & debitū pe-
narum

Pars 3. tr. 6. Resolutiones practicae ad Cc. 603
narum æternarum, & sæpe pœnarum tempora-
lium, quas Deus peccatoribus in hac vita infligit,
3. Cauſat Revivifcentiã omnium bonorum ope-
rum, & meritorum, quæ prius in ſtatu gratiæ fa-
cta, per ſecutum peccatũ mortale ſine pœnitentia
in perpetuum extincta fuiſſent. 4. Reſtituit
conſcientiæ pacẽ & ſerenitatẽ per peccata abla-
tam, cum magna, & sæpe valdè ſenſibili animi
conſolatione. Denique reparat omnia peccati
damna ſuperius memorata, & reſtituit ſtatum
gratiæ, quod quia ſummum eſt, & nunquam ſa-
tis æſtimabile hominis bonum, illius utilitatẽ ac
dignitatẽ paucis punctis exponam, ut clarius
appareat quanti momenti ſit ſtatum illum per
Pœnitentiam acquirere, & acquiſitum inviolabi-
liter retinere.

Quam ingentis momenti ſit Status Gratia.

Status gratiæ eſt Pignus vitæ beatæ & immor-
talis, quinimo initium ac radix cœleſtis gloriæ.

Gratia illa eſt Theſaurus electorum, & fons
omnium cœleſtium bonorum.

Gratia eſt magnæ Reginæ veſtitus deauratus,
et prima ſtola gloriæ ab ipſo Spiritu Sancto ela-
borata per quam anima tam formoſa, tamque
gratioſa ante oculos Dei ſtatuitur, ut eam in fi-
liam adoptet.

Gratia tantum bonum eſt, tantus honor, tan-
ta dignitas, ut omnia id genus bona huius vitæ
infinite ſuperet: adeo ut omnis boni ac felicitatis
ſeminarium cenſeri debeat.

Gratia namque arctiſſimè hominem Deo de-
vincit, aſtringit, et unit, ut quaſi unus cum Deo
efficiatur, ut loquitur Apoſtolus.

Gratia animam conſtituit Chriſti ſponſam,
Patris

Parris aeterni filiam amantissimam, et templum augustissimum Spiritus Sancti.

Gratia regni aeterni participem facit, et (quod consequens est) socium, contubernalem, ac fratrem dulcissimum omnium Sanctorum, et Angelorum.

Gratia sanctificans liberat animam à culpis quas contraxit, eamque penitus reconciliat Deo.

Gratia Deum homini demeretur, operibusque nostris vitam aeternam promerendi vim tribuit, ac demum merita omnia peccatis deperdita restituit.

Gratia erigit animam ut cuncta caduca despiciat, neque extollatur fortuitis, neque frangatur adversis, et ut illi vera sit voluptas, mundi voluptates contemnere.

Gratia virtutes omnes ac dona Spiritus Sancti menti inserit, et inserta custodit, humilitatem nimium, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, castitatem, aliosque habitus bonos, tanquam pretiosissimum animi thesaurum tueri solet.

Denique, quod caput est, gratia Deum ipsum in homine hospicio recipit, ac conservat, quam suam praesentiam consolatur, quam defendit, quam gubernat, quam dirigit ad caelestem patriam, in qua cum dilecto Sponso pascitur, in qua triumphat, in qua beatè conquiescit per omnem aeternitatem.

Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari: Actus varij, & Motiva Contritionis perfectae: Praxis assistendi aegris et moribundis; item cuius Proximo in quovis Statu, traduntur infra Tomo Tertio circa medium, et finem.